МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Кваліфікаційна робота
магістра

на тему **ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ТА ПАРЕМІОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ АКТУАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ ENGLAND В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0354-а
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Черичанська Поліна Анатоліївна

Керівник д.ф.н., доц. Галуцьких І.А.
Рецензент д.ф.н., проф. Приходько Г.І.

Запоріжжя – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра англійської філології та лінгводидактики
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Надточій Н. О._____
«____»_____ 2025 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

ЧЕРИЧАНСЬКІЙ ПОЛІНІ АНАТОЛІЇВНІ
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту): «Фразеологічні та пареміологічні засоби актуалізації концепту ENGLAND в сучасній англійській мові»

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту): Галуцьких Ірина Анатоліївна, д.ф.н., доц.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ЗНУ від «20» ___березня___ 2025 року № ____425-с___

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту):_____15 грудня 2025 року.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту): теоретичні положення дослідження сучасної лінгвістики та фразеології англійської мови, культурно-мовна специфіка концепту England

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): проаналізувати концепт "England" та засоби його вербалізації у різних англомовних творах за допомогою англомовних фразеології та паремій

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Галуцьких І. А, д.ф.н., доц.	10.05.2025	07.06.2025
Розділ 1	Галуцьких І. А., д.ф.н., доц.	07.06.2025	12.08.2025
Розділ 2	Галуцьких І. А, д.ф.н., доц.	12.08.2025	10.09.2025
Висновки	Галуцьких І. А, д.ф.н., доц.	10.09.2025	20.10.2025

6. Дата видачі завдання 10.05.2025

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	травень 2025	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2025	виконано
3.	Написання вступу	червень 2025	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	серпень 2025	виконано
5.	Написання практичного розділу	вересень 2025	виконано
6.	Формулювання висновків	жовтень 2025	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	листопад 2025	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	листопад 2025	виконано
9.	Захист	грудень 2025	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____ П. А. Черичанська
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ І. А. Галуцьких
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____ М. В. Залужна
(підпис) (ініціали та прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП…….. 7

РОЗДІЛ 1 РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ “ENGLAND” ……. 11

1.1 Поняття концепту як одиниці лінгвістики..... 11

1.2 Особливості фразеологізмів і паремій як одиниць вербалізації…… 15

1.3 Культурно-мовна специфіка концепту “England”……. 23

РОЗДІЛ 2 ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ “ENGLAND” У ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ ТА ПАРЕМІЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ….. 28

2.1 Джерела та методика відбору фактичного матеріалу ……. 28

2.2 Фразеологізми та паремії як репрезентанти концепту “England”… 30

2.3 Інтерпретація результатів аналізу ……. 47

ВИСНОВКИ…….. 50

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……. 53

ДОДАТОК А…….....…….. 60

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 70 стор., 70 джерел, додаток.

Об'єкт дослідження: вербалізований в англійській мові концепт "England".

Предмет дослідження: дослідження репрезентації концепту "England" в широкому спектрі лінгвістичних одиниць, насамперед фразеологізмів і паремій.

Мета дослідження: ґрунтовний аналіз концепту "England" та засобиів його вербалізації за допомогою англомовних фразеології і паремі

Теоретико-методологічні засади: ключові положення теорії дискурсу, розроблені в лінгвістиці (Л. Лисиченко, М. Приходько, М. Скаб, K. Fox, S. Granger та ін.).

Отримані результати: фразеологічні одиниці, як відображають англійську національну ідентичність надають мовленню жвавості, образності та виразності, наголошують на конкретних аспектах картини світу англійців. Ці ФО чітко інтерпретують менталітет мовної спільноти, сприйняття ним подій історії та сучасної дійсності. Результати, отримані при дослідженні вербалізації англійської національної ідентичності через призму паремій, відображають: двоїстий характер лексем концептосфери, зумовлений наявністю в їх семантиці логіко-понятійної та емоційної частин; багатовимірність концептосфери, куди входять уявлення про саму англійську ідентичність, про англійськість, Англію та англійців; багатоознаковість; високу семіотичну щільність засобів маніфестації.

Втілення концепту «Країна» загалом і концепту "England", зокрема, в англійській мовній картині світу тісно пов'язане з відносинами між людьми у народі й у зв'язку з цим виходить далеко за межі суто лінгвістичних проблем, оскільки відображає традиції, історію, вірування, менталітет ангійців, образи, ідеї, поведінку, які лежать в основі номінації, та відображає способи

побудови внесених у лексичну одиницю концептів, відображаючи певні психолінгвістичні реальності.

Таким чином, результати дослідження підтверджують, що фразеологізми та паремії є важливими носіями національно-культурної інформації та відіграють ключову роль у формуванні мовної картини світу англійців. Аналіз цих мовних одиниць дозволяє глибше зрозуміти специфіку концепту “England” як складного ментально-культурного утворення, що поєднує історичні, соціальні та ціннісні компоненти.

***Ключові слова**: концепт, концептосфера, картина світу, фразеологізм, паремії, вербалізація, інтерпретація*

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасна лінгвістика трактує мову як соціальний феномен, котрий нерозривно пов'язаний з культурою та історичним розвитком етносу. Основний акцент робиться на індивіді крізь призму його мовлення, яке є відображенням його духовної ідентичності, спонукальних мотивів та системи цінностей, закорінених у свідомості [Денисова 2005]. Здійснюється аналіз взаємозв'язку між мовою та особистістю, зокрема тих лінгвістичних конструктів і висловів, які найчастіше використовуються мовцем і до яких він проявляє найбільшу емоційну чутливість.

У цьому контексті, роль мовної картини світу полягає насамперед в її долученні до процесу категоризації та концептуалізації дійсності, а також об'єктивації новітніх структур знань [Лисиченко 2009]. Відповідно до цього, виникає потреба у визначенні універсальних абстракцій, які виокремлюють спільні характеристики в системах, які вирізняються автономністю, але зазвичай функціонують як єдине ціле, забезпечуючи продукування сенсу та комунікацію в мовному середовищі. Концепт "England" має важливе значення у британському суспільстві. Його елементи впливають на формування характеру, індивідуальності, моральних цінностей, менталітету та світогляду англійців, супроводжують їх протягом усього життя. Це не лише місце, де люди народилися, виросли та проживають. Це поняття пов'язане із традиціями, духовним баченням, моральністю, сім'єю, тощо й вербалізовано різноманітними висловами в англійській мові.

Мова і культура є динамічними явищами, які постійно змінюються під впливом соціальних, історичних та політичних подій (наприклад, Brexit, зміни в ідентичності в глобалізованому світі). Дослідження дозволяє простежити, як ці зміни відображаються у стійких виразах і чи з'являються нові фразеологізми, пов'язані із сучасним сприйняттям Англії. Аналіз концепту "England" через фразеологізми та паремії англійської мови дає

змогу виявити глибинні шари національної картини світу, стереотипи, цінності та історичний досвід англомовного народу, що не завжди можна простежити через звичайну лексику. Водночас дослідження розкриває, як концепт “England” структурується в свідомості носіїв мови, які асоціативні зв’язки, метафори та образи з ним пов’язані (британські символи, погода, традиції).

У науковому дискурсі є значна кількість наукових розвідок, в яких приділено увагу концепту як вагомій одиниці лінгвістичного аналізу (І. Голубовська (2004), А. Загнітко (2010), Т. Космеда (2000) та ін.), досліджуючи, зокрема, фразеологічні та пареміологічні засоби його вербалізації. Лінгвістичний аспект концепту досліджували Г. Яворська (2016), С. Мартінек (2019), Т. Радзієвська (2010), Дж. Локофф (1980), когнітивний аспект – В. Кононенко (2004), Ж. Краснобаєва-Чорна (2009), культурологічний аспект – З. Бойко (2013), С. Колонюк (2021), семантичний аспект – С. Соколовська (2010), Б. Чернюх (2011) та інші. Однак концепт “England” не був розглянутий у вказаних аспектах, що вимагає усунути прогалини у відповідній проблематиці й визначає актуальність цього дослідження на основі описового, порівняльного та контекстуального методів аналізу.

Об’єктом дослідження є вербалізований в англійській мові концепт “England”.

Предметом дослідження є дослідження репрезентації концепту “England” в широкому спектрі лінгвістичних одиниць, насамперед фразеологізмів і паремій.

Мета дослідження полягає в ґрунтовному аналізі концепту “England” та засобів його вербалізації за допомогою англомовних фразеології і паремій.

Для досягнення визначеної мети дослідження, необхідно вирішити такі **завдання:**

– дослідити поняття концепту як одиниці лінгвістики;

– охарактеризувати особливості фразеологізмів і паремій як одиниць вербалізації;

– проаналізувати культурно-мовну специфіку концепту “England”;

– описати джерела та методику відбору фактичного матеріалу;

– охарактеризувати фразеологізми як репрезентанти концепту “England”;

– дослідити паремії як відображення англійської національної ідентичності;

– інтерпретувати результати аналізу.

Матеріалом дослідження слугували фразеологізми та паремії зі словників “The Oxford Dictionary of Idioms” (укладач J. Siefring), «Англо-український фразеологічний словник» (укладач К. Баранцев) та “The Oxford Dictionary of Proverbs” (укладач J. Speake), в яких відображено концепт “England” (190 одиниць).

У ході дослідження було застосовано комплекс таких наукових **методів та прийомів**: функціональний аналіз мовних одиниць, описовий метод, порівняльний метод, а також аналіз словникових тлумачень.

Наукова новизна дослідження є визначення вербалізації концепту “England” через призму англійських фразеологізмів і паремій.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її положення і висновки дають можливість краще зрозуміти концептосферу англійської мову, насамперед через концепт “England”, і можуть бути використані для подальшого аналізу та досліджень цієї проблематики.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури і додатку.

У першому розділі дослідження розглядаються теоретичні основи аналізу концепту “England”, зокрема проаналізовано дефініцію концепту. Досліджено фразеологізми та паремії, як усталені одиниці мовлення, охарактеризовано їх певні специфічні риси, які визначають їхню роль у процесі вербалізації тощо.

У другому розділі представлено аспекти вербалізації концепту “England” у фразеологізмах та пареміях англійської мови, зокрема досліджено основні тематичні пласти фразеологізмів і паремій, які інтерпретують аналізований концепт.

У висновках подано узагальнені результати проведеного дослідження.

Загальна кількість сторінок 68, кількість використаних джерел 70.

У додатках представлено аналізовані у дослідженні фразеологізми та паремії.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ “ENGLAND”

1.1 Поняття концепту як одиниці лінгвістики

У рамках науки про мову термін «концепт» піддається досить різнобічному та детальному теоретичному аналізу. Історія виникнення цього терміна починається із так званої епохи середньовічного концептуалізму, у період якої відповідні дослідження проводилися такими вченими як Т. Гоббс, П. Абеляр, У. Окам та ін. [Armstrong 1999, с. 227]. Нині термін «концепт» постає як актуальне поняття сучасної гуманітарної науки, різні області якої оперують цим поняттям для опису найрізноманітніших явищ дійсності.

Водночас багатосторонній характер і складна природа концепту як об’єкта наукового дослідження зумовлює і складності його визначення, опису та класифікації – зокрема в руслі лінгвістичних досліджень. Складність і багатосторонність концепту як об’єкта наукового аналізу зумовлює наявність великої кількості інтерпретацій цього поняття у межах лінгвістики. Це переважно пояснюється самою природою концепту як структурно та змістовно багатогранного поняття, різні властивості якого можуть знаходити вираження на різних рівнях мови, а також у ракурсі розгляду різних соціокультурних та етноспецифічних аспектів.

При аналізі концепту об’єктом дослідження виступають смисли, які передаються окремими лексичними одиницями, граматичними категоріями або текстами при залученні великого корпусу прикладів їхньої контекстуальної реалізації в літературі, фольклорі, монологічному та діалогічному усному й письмовому дискурсах [Врублевська 2014].

Слово «концепт» у перекладі з латинського слова “conceptus” (від дієслова “concipere” – «зачинати») означає буквально «поняття», «зачаття».

Концепт – певна культурна установка людського розуму [Полюжин 2015]. Ментальні засоби мови та культури водночас виражаються через концепти-фрази. Вони формують антропоцентричну парадигму мовознавства, функціонального та семантичного синтаксису, етнопсихолінгвістики, національної мовної картини світу, які підвищують інтерес до дослідження мови письменників, журналістів тощо.

Різноманітні тлумачення терміну «концепт» підкреслюють його дуалістичну сутність: з одного боку, як значення мовної одиниці (в лінгвістичній та культурологічній перспективах), а з іншого – як змістового аспекту знака, закоріненого в ментальності (когнітивна перспектива). Варто підкреслити, що подібна диференціація інтерпретацій поняття «концепт» є певною мірою конвенційною. Зокрема, когнітивний та культурологічний підходи до осмислення концепту не є абсолютно ізольованими: концепт, як ментальна конструкція в індивідуальній свідомості, є похідною концептосфери соціуму, отже, і культури. Водночас, концепт, як культурна одиниця, являє собою фіксацію колективного досвіду, що стає надбанням окремої особистості. Отже, відмінність між цими двома підходами полягає у векторі спрямованості відносно мовця: когнітивний підхід до концепту передбачає рух від індивідуальної свідомості до культури, тоді як культурологічний – рух від культури до індивідуальної свідомості.

Мова є одним із засобів передачі свідомості, концептосфери, концептів людини, і через неї можна аналізувати, виправляти, групувати, асимілювати ментальні одиниці, які формують думку. Концептуальний зміст свідомості може бути пізнаний та виражений за допомогою мовних засобів [Хорошун 2010, с. 159]. Методи, які забезпечують вивчення лексичної та граматичної семантики мовних одиниць, використовуються у лінгвокогнітивних дослідженнях. Семантична структура створюється через сукупність значень мовних одиниць, а сукупність концептів породжує концептосферу.

У наукових працях лінгвіста О. Мельничука запропоновано авторське тлумачення поняття «концепт», обґрунтоване з двох перспектив: у рамках

логіки – як значення знака (імені) та як узагальнене уявлення, формулювання [Мельничук 2023, с. 53]. А. Загнітко акцентує увагу на універсальному характері дефініції концепту та визначає мову як ключовий інструмент його матеріального вираження та реалізації, стверджуючи: концепт є глобальною одиницею когнітивної діяльності, що представляє собою квант структурованого знання [Загнітко 2010, с. 15]. Концептам, переважно, притаманна універсальність, а їхнє вираження не обмежується лише мовою; проте, мова виступає одним з найбільш дієвих засобів вираження як окремого концепту, так і концептосфери в цілому [Слухай 2002, с. 464].

На переконання О. Селіванової, концепт є інформаційною структурою свідомості, яка має гетерогенну природу та є специфічно організованою одиницею пам’яті. Він акумулює комплекс знань про об’єкт когніції, як вербальний, так і невербальний, здобутий в результаті взаємодії ментальних функцій свідомості та несвідомого [Селіванова 2011, с. 9].

Після різних тлумачень концепту можна назвати такі характерні йому ознаки:

1. Мінімальна одиниця людської думки, уяви. Він здійснюється за допомогою слів і організовує семантичне поле, структуру.

2. Основна одиниця зберігання, обробки, доставки знань.

3. Концепт має рухомий характер і конкретну функцію.

4. Концепт має суспільний характер, його асоціативне поле зумовлено прагматикою.

5. Це основний центр культури.

Тобто концепції репрезентують, показують світ, організуючи концептуальну систему у свідомості людини, а знаки людської мови відображають зміст цієї системи у слові. Концепт – складна, багатошарова структура, в основі розуміння якої лежить соціо-психокультурна складова. Він включає окремі асоціації, емоції, ціну, національні образи і конотацію, адаптовану до конкретної культури [Мельничук 2023].

Отже, вважаємо концепт семантичною структураою, яка позначається мовними культурними особливостями, тими або іншими образами, характерними для носіїв певної етнокультури.

На наш погляд, певний концепт повинен поєднувати в собі предметну та символічну образність, яка стосується будь-якого об’єкта, виражати ціннісно-ціннісний зміст. Він повинен доповнюватися виключно інформативним змістом, оскільки концепт слугує для пояснення загальних знань, накопичених у результаті досвіду взаємодії конкретної людини зі світом, та їх залежності від психологічних, комунікативних і культурних чинників. Отже, у мисленні концептуальна система виникає в результаті певного концепту, переходу від одного концепту до іншого, концептуального аналізу їх.

Сукупність концептів, які породжені особистим досвідом конкретної людини і які розкривають словниковий запас цієї людини, становить концептосферу цієї конкретної людини [Полюжин 2015, с. 216]. Наприклад, можна побачити індивідуальну концептуальну сферу кожного з авторів через їх спільні або конкретні роботи.

А сукупність стійких концептів, які організовані зі словникового складу мови загалом, становить концептосферу національної мови, зокрема, концептосферу англійської національної мови. Багатство концептосфери особистості залежить від культурного досвіду людини. Також концептосфера національної мови безпосередньо пов’язані з культурою нації: літературою, усними народними творами, наукою, образотворчим мистецтвом тощо [Приходько 2008]. Водночас пласт концептів має певний ступінь мінливості відповідно до носіїв певної мови.

Із розвитком культурних практик та збагаченням літератури концептосфера постійно збагачується. Концепт багатомірний, оскільки у ньому можна виділити раціональне та емоційне, абстрактне та конкретне, універсальне та етнічне, загальнонаціональне та індивідуальне.

Мова є інструментом репрезентації ментальних структур і надає вербальну форму концептам, специфічним для даної мови. Вона відображає об'єктивну реальність та сукупність знань певного етнічного угрупування у притаманний їй спосіб [Слухай 2002, с. 464]. Отже, мова – всеохопна концептуальна система, яка, у процесі відтворення практичної діяльності людини, стає механізмом відображення навколишнього світу в концептуальному апараті людського пізнання та уявлень.

Концепти, по суті, є змістовим наповненням понять, котрі закорінені у свідомості конкретного етносу. Ці поняття формуються на основі фрагментів реальності, пережитих колись і пережитих тепер цим народом протягом його історичного розвитку. Варто наголосити, що значення певного концепту в одній мовній системі не обов'язково корелює з його значенням, вагомістю в іншій. Тобто один і той же концепт може набувати різного семантичного забарвлення залежно від культурного контексту етнічної групи, яка його використовує.

Отже, у всіх перерахованих визначеннях концепту є схожість: концепт визначається як одиниця мислення або пам'яті. Розбіжності пов'язані з різним розумінням ролі мови у формуванні концепту.

1.2 Особливості фразеологізмів і паремій як одиниць вербалізації

Фразеологізм – лексико-граматичне поєднання двох або більше слів, сформованих із двох або більше слів, оформлене як словосполучення, сполучення слів або речення. Ці утворення характеризуються особливим значенням, традиційно відтворюваною структурою та компонентами, що втратили первинну лексичну незалежність [Granger 2008, с. 17]. Фразеологія, подібно до мови в цілому, є концентрацією культурних надбань, традицій, устремлінь та надій нації, а також одним із найважливіших джерел

дослідження історичного минулого народу, вивчення його лінгвістичних та естетичних цінностей. Українська фразеологія досліджується як в синхронії, так і в діахронії. Основна увага зосереджується на стійких виразах, їх семантиці, структурі, етимології, функції у мові та взаємозв'язку з іншими мовними одиницями.

Слово «фразеологія» походить від двох грецьких слів: фразіс – «вираз» і логос – «вчення». Цим терміном називають і увесь склад таких виразів у мові [Piirainen 2014]. Окремі вирази називають фразеологічними зворотами або фразеологізмами. У науковому контексті, дослідження фразеології є надзвичайно важливим для розуміння сутності мови. Фразеологічні одиниці функціонують у мові в тісному взаємозв'язку з лексичним складом, і їх вивчення сприяє глибшому розумінню структури, формування та використання мовних засобів.

Фразеологізм – специфічне для певної мови стійке словосполучення, дослівний переклад якого призводить до втрати значення [Wilkinson 1993]. Це обумовлює певні складнощі у процесі перекладу та інтерпретації. Вдночас, фразеологічні одиниці збагачують мову емоційністю та виразністю. Вони виконують оціночну роль, відображаючи ставлення мовця до об'єкта або явища, роблять мовлення більш динамічним та експресивним, а також слугують дієвим засобом впливу на слухачів.

Сучасна англійська мова, як динамічна система, характеризується низкою специфічних особливостей, що еволюціонують з плином часу. Він охоплює детальне вивчення різноманітних типів лексичних одиниць та механізмів їх творення, аналіз фразеологічного фонду (ідіом та стійких словосполучень), дослідження впливу іншомовних інтеграцій та їхнього значення у розширенні вокабуляру англійської мови [Yan 2014, с. 489]. Також проводиться аналіз різних лексичних категорій і стратифікацій, притаманних сучасній англійській мові, зокрема: формальної та неформальної лексики, термінології, жаргонізмів, новоутворень, застарілих слів, синонімічних рядів, антонімічних пар тощо.

Важливість аналізу фразеологізмів в англійській мові формується з 3 елементів:

1. Фразеологізми відображають державну цивілізацію розчленовано, одиницями власного складу. Визначені з таких текстів належать до безеквівалентних.

2. Британські фразеологізми відображають національну культуру комплексно, усіма власними елементами, взятими спільно, тобто власними ідіоматичними смислами.

3. Фразеологізми, як результат ідіоматичного сполучення лексичних одиниць, акумулюють у собі національно-культурну специфіку, оскільки в їхній основі лежать уявлення про традиції, звичаї, особливості матеріальної та духовної культури, історичні події й соціальні реалії певного етносу.

За останні десятиліття у сучасній лінгвістиці спостерігається величезний інтерес до проблем перехідності від одного стану мови до іншого, до розширення та перетворення лексикосемантичної бази сучасної англійської мови за рахунок збільшення міжнародних слів, вживаних іноземними громадянами, котрі живуть на території Сполученого Королівства Великобританії [Colson 2008].

Фразеологічні висловлювання об’єднали у собі стійкі за складом та вживання звороти з буквальним значенням компонентів, які мають семантичну подільність і відтворюваність (“*easier said then done*” / «*легше сказати, ніж зробити*»; “*live and learn*” / «*вік живи, вік навчайся*»). Багато виразів є не словосполученнями, а реченнями. До фразеологічних виразів в англійській мові відносяться прислів’я, приказки, афоризми та крилаті фрази [Нагорна 2008, с. 145] (“*to be or not to be*” / «*бути чи не бути*»).

В англійській мові є п’ять основних структур лексичного значення фразеологізмів:

1. Одновершинні, тобто фразеологізми, що складаються з однієї змінної та однієї незмінної лексеми, або однієї змінної та двох або трьох незмінних лексем.

2. Фраземи, тобто фразеологізми зі структурою підрядного словосполучення.

3. Фразеологізми з частково предикативною структурою (тобто лексема + підрядне речення або підрядне речення без означального ним компонента).

4. Дієслівні фразеологізми зі структурою фраземи з дієсловом в інфінітиві та зі структурою речення з дієсловом у пасивному стані [Баран 1999, с. 50].

5. Фразеологізми зі структурою простого чи складного речення.

Виконуючи певні синтаксичні значення в реченні, фразеологічні одиниці вступають у системні зв'язки з іншими мовними елементами на синтаксичному рівні організації мови.

У фразеологічній системі англійської мови існують різні класифікаційні групи фразеологізмів, які формуються на основі їх специфічних характеристик [Cowie 1998, с. 32].

Окрім вищезазначених категорій, можна виділити й інші типи фразеологізмів, базуючись на лінгвістичних критеріях: фразеологізми з єдиним значенням та полісемантичні, омонімічні, синонімічні, антонімічні та інші різновиди.

Також важливим аспектом фразеологічної класифікації є розрізнення стилістично забарвлених та нейтральних фразеологічних одиниць. У межах стилістично забарвлених фразеологізмів виділяються різні шари, які характеризуються значними відмінностями у стилістичній конотації та функціональному стилі.

У процесі розпізнавання фразеологізмів виникає необхідність аналізу їх функцій. Розбіжність між прямим та переносним значенням слів може бути використана автором для підсилення образності, створення естетичного впливу, вираження емоційної оцінки чи формування гумористичного ефекту. Окрім того, фразеологічні одиниці, будучи тісно пов'язаними з конкретними соціокультурними групами, виступають індикаторами непрямої присутності цих груп у тексті. Фразеологія також характеризується стилістичною

диференціацією, включаючи елементи, що належать до високого, нейтрального або низького стилів, професійного сленгу чи інших жаргонів [Смаглій 2015, с. 77].

Універсальні характеристики фразеологічних одиниць знаходять відображення як у їхній семантичній організації (у сфері змісту), так і в їхній структурній будові (у сфері вираження). Фразеологія англійської мови демонструє реалізацію загальномовних семантичних категорій (категорій темпоральності, локальності, чисельності, мірності, інтенсивності, характеристик і кондицій об'єктів та суб'єктів). Окрім того, в семантиці фразеологічного звороту можуть закріплюватися загальнолюдські культурні конотації, пов'язані з тією чи іншою реалією навколишнього світу, на основі яких формується фразеологічний образ. Фразеологізми переважно утворюються за допомогою метафор, які беруть свої значення зі сфер суспільного життя, тому розвиток людської діяльності відбивається також і в тематичних групах фразеологізмів.

Фразеологізми закріплюють в мові смисли основних культурних універсалій, які з'явилися внаслідок певних історичних подій чи сформувалися в процесі соціокультурної динаміки. Національне забарвлення фразеологізмам додають експресивність, конотація, посилення вираження тощо, а також – додаткові семантичні ознаки [Černyševa 1984, с. 18].

Вибір фразеологічних засобів визначається цілями комунікантів. Уміння обрати фразеологізм із синонімічних за значенням, проте відмінних за функціонально-стилістичним забарвленням, висловів дає змогу досягнути бажаної іллокутивної мети.

Пареміологічні одиниці мови, або паремії, зокрема такі, як прислів'я та приказки, багатьма вченими розглядаються у нерозривній єдності із фразеологізмами. І хоча існують різні підходи до проблеми включення/невключення прислів'їв і приказок до фразеологічного фонду мови, дослідники визнають, що утворюючи досить чітко окреслену зону, прислів'я та приказки близько стоять до фразеологічних одиниць. Усі групи

тісно взаємопов’язані, наприклад провербіальні фрази, тобто дієслівні фразеологічні одиниці, можуть виникати з урахуванням прислів’їв, і навпаки. Такі трансформації здійсненні, якщо прислів’я, приказки та фразеологізми мають у своїй основі один і той же образ, мають схоже значення.

Паремії – це вторинні мовні знаки, замкнуті стійкі фрази, які є маркерами ситуацій чи відносин між реаліями [Cowie 1998, с. 53]. Пареміологічний фонд мови – це цінна лінгвістична спадщина народу, яка відображає його звичаї, традиції та історію. У пареміях зафіксовано розмаїття поглядів та оцінок на різні аспекти людського буття, зокрема працю, родину, спільноту, любов та інше. Прислів’я та приказки є значущим компонентом духовної спадщини нації, а їх мовна структура відзначається семантичною багатогранністю, естетичною виразністю та метафоричністю.

Крім того, тема паремії є важливою та актуальною, тому що прислів’я та приказки відображають бачення народом, об’єднаним загальною культурою і картиною світу, його ставлення до різних явищ і проблем, узагальнюють у єдине ціле та образно оформлюють думки народу з різних питань. Тому вивчення паремій має безпосередній зв’язок із вивченням культури, історії, мовної картини світу народу.

Інтерес до дослідження паремій сформувався у другій половині XX століття після великої перерви через втрату терміном свого споконвічного значення, яка пов’язана з релігійними текстами, та визнання цього значення архаїчним. Слово «паремія» походить від грецького “paroemia” і означає «притча» [Abel 2003]. За бібліологічною версією виникнення слова, спочатку воно означало уривок притчі з релігійних текстів у християнстві. Притча має алегоричний характер і містить у собі мораль, моральне повчання. На початку минулого сторіччя слово втратило своє споконвічне значення і зараз є філологічним, а точніше фразеологічним терміном.

Паремії – це одна з підсистем мови синтаксичного рівня, яка представлена у вигляді повної або незакінченого речення, що володіє лаконічністю та ритмічністю. Їм характерні стійкість у мові і відтворюваність

у мові, часткове або повне переосмислення, і навіть семантична багатозначність. Вони загальновідомі, широко використовуються народом, у дидактичних цілях, є одиницями усвідомлюваного вибору залежно від мовної ситуації, що робить їх прагматично багатозначними [Лисиченко 2004].

На основі тлумачення поняття різними дослідниками можемо зробити висновок про те, що в основному паремії представлені прислів'ями та приказками. Потрібно розмежувати ці два поняття. Згідно з словниковим визначенням, прислів'я – образний вираз, створений народом і передається з покоління в покоління в усній формі, що виражає закінчене судження, повчання, яке застосовується до безлічі схожих ситуацій, має алегоричний зміст. Прислів'я існує лише у формі речення, не ділиться на менші частини, виражає одне або кілька суджень [Ayto 2006]. Також прислів'я не можна розпізнати, замінивши слова синонімами. Прислів'я відображає життєвий досвід народу і представляє його у вигляді як деяких правил: "*Strike while the iron is hot*" / «*Лови рибку, поки ловиться*».

Тепер наведемо дефініцію поняття «приказка». Якщо знову звернутися до словників, знайдеться таке визначення: приказка – образний вираз, створений народом і переданий з покоління до покоління в усній формі, який не є закінченим судженням. Це, зазвичай, образне порівняння з емоційним забарвленням. Приказка – метафора без судження і утвердження, лише елемент прислів'я. Приказками є, наприклад: "*The early bird catches the worm*" / «*Хто рано встає, тому Бог подає*» [Англійські прислів'я та приказки 1980]. Висловлювання не інтерпретує завершених суджень, це лише метафора, яка можуть бути елементом речення або прислів'я.

Паремії означають образний вираз, який не має конкретного автора, отже, відноситься до фольклору, передається від покоління до покоління усно. І прислів'я, і приказки мають образний, метафоричний, алегоричний характер. Це означає, що прислів'я і приказки для отримання закладеного значення слід розглядати не в прямому, а в переносному сенсі.

Ці два види паремії розрізняються своєю граматичною та логічною формою. Прислів'я мають форму закінченого речення, є синтаксичним цілим і використовуються тільки в готовому вигляді, не змінюються. Приказки не мають такої закінченої форми, вони набувають її лише у конкретній ситуації усного або письмового спілкування. Також прислів'я має дидактичний, повчальний характер, містить у собі повчання, моральний урок, який передається за допомогою алегорії, метафори. Воно стверджує щось перевірене на досвіді поколінь. Приказка – це лише образне, гіперболічне, яскраве порівняння, яке наповнює мову образами, допомагає людині в алегоричній формі оцінити будь-які події чи явища.

Прислів'я і афоризми мають відмінності, насамперед – авторство останніх [Комар 2011]. Однак із когнітивно-прагматичних позицій між ними є кілька характеристик, які об'єднують ці різновиди висловлювань. Зокрема, прислів'я та афоризми як різновиди лінгвокультурних текстів характеризуються наступними ознаками: за змістом – філософська глибина, дидактичність (претензія на щось), істинність; за формою – стислість, закінченість, структурованість у вигляді речення; за функцією – автосемантичність, цитатність, широка вживаність.

Формально афоризми займають проміжне положення між прислів'ям і звичайним (конкретизуючим) висловом. Прислів'я та афоризми мають змістовні та формальні відмінності, але функціонально наближені. І перші, і другі мають схожість в плані змісту й функціонування в контексті. Крім того, що є важливим аспектом, афоризми мають ширшу тематику і проблематику порівняно з прислів'ями та приказками. Афоризми можуть бути, на відміну від прислів'я, парадоксальними і перевертати всю систему цінностей. Тому найповніше уявлення не лише про мову, а й менталітет, культуру народу можуть представити разом і паремії, і афоризми.

Отже, вважаємо фразеологічно-паремійний фонд системою усталених мовних одиниць, яка охоплює як фразеологізми (ідіоматичні вирази), так і паремії (прислів'я, приказки та інші сталі вирази). Він є єдиним

лінгвістичним явищем, оскільки обидва компоненти є відтворюваними мовними зворотами з переносним семантичним навантаженням, які відображають національну свідомість, культурні цінності та колективну мудрість.

1.3 Культурно-мовна специфіка концепту “England”

Культура формує індивідуальну та колективну когнітивну картину світу, базовим елементом якої є концепт. Одна і та ж мова та суспільно-сторичний досвід, формує у членів суспільства схожі мовні картини світу, що дозволяє говорити про якийсь узагальнений текст та дискурс культури [Бєлова 2001].

Саме мовна картина світу зумовлює комунікативну поведінку, розуміння її екстравертивних та інтровертивних детермінантів. Національна когнітивна картина світу так чи інакше виражена в мові і впливає на ментальність, ціннісні та поведінкові установки представників мовної та етнічної спільності [Ажнюк 1999, с. 47].

Нині загальноприйнятою є думка про те, що як у культурі, так і в мові кожного народу є універсальне (загальнолюдське) і національно-специфічне. У сучасному британському суспільстві концепт “England” є одним із ключових елементів у системі англійських культурних цінностей. До системи найтиповіших характеристик англійського менталітету входять індивідуалізм, егоцентризм, ексцентричність, своєрідність, снобізм, приватність, прагнення ізольованості тощо [Paxman 2000].

До структури концепту входить усе те, що робить його фактом культури:

– вихідна форма (етимологія);

– стисла до основних ознак змісту історія та культура;

– сучасні асоціації;

– оцінки та ін.

Сенсові пласти концепту “England” може бути виявлено через аналіз мовних засобів його репрезентації. Так, нарощування смислових верств концепту “England” можна представити так. На першому етапі відбувається його осмислення, тобто співвіднесення у свідомості змістового концепту з етимоном (справжнім, первинним значенням) відповідного слова.

На другому етапі формується внутрішня форма слова – смисловий центр концепту. Для тих, хто користується англійською мовою мовою цей пласт змісту концепту існує опосередковано, як основа, на якій виникли і тримаються інші пласти значень. На третьому етапі відбувається метонімічна концентрація образу “England”, що, водночас, стимулює формування символічного значення слова.

На четвертому етапі з’являється установка на концепт – дія символу у парадигмі культури. Отже, концепт – це вихідний пункт породження значення мовного знака, і завершальний етап його смислового насичення, а різні його «пласти» є результатом, «осадом» культурно-мовного життя англійців.

Концепт “England” є когніо-ментальним формуванням, є одним з ключових феноменів англомовної лінгвокультури, які конституюють її просторову концептосферу, і вербалізується у тематичних сферах буття англомовного етносу топографічної (просторової орієнтації), культурної, історичної тощо.

Система просторових уявлень англомовного етносу зазнала значної динаміки під час її історії – від первісного усвідомлення землі, держави як території проживання, до її інституціоналізації, тобто до уявлень про Англію як об’єкт уособлення менталітету, ідентичності, культури, духовності, тобто всіх цінностей, які притаманні англійцям [Quick 2013, с. 18].

Цінності суспільства формуються в контексті історичної соціокультурної практики, вони функціонують як стрижень англійської культури, що забезпечує її стабільність та розвиток. Система цінностей стає

стримуючим, то, навпаки, спонукаючим до дії чинником духовного розвитку суспільства [Collier Price 2009]. До системи ключових цінностей входять відкритість, повага до свободи, повага до закону, справедливість. Британці називають своє суспільство «справедливим суспільством». Виховна функція цінностей універсальна, вона реалізується саме в освоєнні культури та спрямована на формування здатності особистості у суспільному бутті, вмінні та бажання контролювати свою поведінку, усвідомлювати критерії вчинків, співвідносити результати своїх дій з інтересами ближніх і далеких співгромадян. Національні цінності функціонують на основі соціальних інститутів таких, як монархія, парламентська демократія, церква, армія, освіта, футбол тощо.

Насамперед необхідно зазначити, що формування національного менталітету, у значній мірі, зумовлене історичними обставинами. Відомо, що англійці є результатом інтеграції різноманітних етнічних спільнот. Зокрема, кельтський інтуїтивний компонент, інтегрований в англійську свідомість, сприяє розвитку уяви та мрійливості. Від сільськогосподарського способу життя саксів походить раціоналістичний та прагматичний світогляд, властивий англійському характеру, а також схильність до природності, простоти, несприйняття штучності та надмірності, орієнтація на матеріальний добробут, прихильність до усталених звичаїв та цінність домашнього затишку як уособлення індивідуальної автономії.

“England” є станом або якістю бути англійцем. Цей концепт, з погляду Г. Брауна, задає «коди поведінки», почуття власної гідності та поваги, вірність у прийнятті рішенні [Brown 2009]. Формування національної ідентичності збігається з процесами духовного становлення суб’єкта, в ході яких здійснюється сходження від здатності рефлексувати, оцінювати, обґрунтовувати свої вчинки – до усвідомленого набуття поведінкових критеріїв, закріплення в культурі особистості цінностей, які стають як категоричним імперативом поведінки та суспільної практики людини в Англії, її звичкою і характером.

Концепт “England” покликаний відігравати роль стабілізуючого чинника, знімати міжетнічні соціально-психологічні протиріччя. Одним із варіантів пошуку національних символів стало звернення до історичних символів, що втілюють ідейно-ціннісні основи побудови та функціонування британського суспільства. Саме постать монарха є ключовою у свідомості сучасних громадян держави. Королева, король – це своєрідний гарант стабільного та прогресивного розвитку Великобританії, наочне уособлення прихильності британців до своїх національних традицій, звичаїв та обрядів, основоположних для життєдіяльності Сполученого Королівства, й Англії як його складової [Paxman 2000].

Приналежність англійця до соціального класу визначається низкою факторів – походження, мовний діалект, манера одягатися, освіта, рід діяльності, район проживання, тип будинку або квартири, марка машини, то де і що він їсть та п’є, де і як відпочиває, вид спорту, яким він захоплюється, хобі. Варто зазначити, що соціальне становище людини часто визначається як багатством чи бідністю, а й традиціями, історією сім’ї.

Отже, теоретичні основи дослідження концепту “England” полягали в аналізі трактувань концепту, фразеологізмів і паремій. Фразеологія англійської мови демонструє реалізацію загальномовних семантичних категорій (категорій темпоральності, локальності, чисельності, мірності, інтенсивності, характеристик і кондицій об’єктів та суб’єктів). Виявлено, що багатогранність і комплексна сутність концепту як предмета наукового вивчення породжують труднощі у його дефініції, описі та систематизації, особливо в контексті мовознавчих досліджень. Складність і поліаспектність концепту як об’єкта наукового аналізу спричиняють розмаїття тлумачень поняття у лінгвістиці. Різні підходи до трактування терміна «концепт» відображають його двосторонню природу. сукупність стійких концептів, які організовані зі словникового складу мови загалом, становить концептосферу національної мови, зокрема, концептосферу англійської національної мови. Багатство концептосфери особистості залежить від культурного досвіду

людини. Також концептосфера національної мови безпосередньо пов’язана з культурою народу.

Пареміологічні одиниці мови, або паремії, насамперед прислів’я та приказки, значною кількістю науковців аналізуються в тісному взаємозв’язку з фразеологізмами. Незважаючи на наявність розбіжних поглядів стосовно доцільності включення/не включення прислів’їв і приказок до фразеологічного складу мови, дослідники констатують, що, формуючи доволі чітко окреслену сферу, прислів’я та приказки мають тісний зв’язок із фразеологічними одиницями. Усі зазначені групи перебувають у тісній взаємодії, зокрема, провербіальні фрази, тобто дієслівні фразеологічні одиниці, можуть формуватися на основі прислів’їв, і навпаки. Такі перетворення можливі за умови, що прислів’я, приказки та фразеологізми ґрунтуються на єдиному образі та мають аналогічну семантику.

Концепт “England” – когнітивно-ментальна конструкція, яка є одним із центральних феноменів англомовної лінгвокультури. Він конституює просторову концептосферу та отримує вербальне вираження у різноманітних тематичних областях буття англомовного етносу, зокрема у сферах географії, культури, історичного розвитку тощо. Тому в практичній частині дослідження концепт “England” буде розглянуто на основі сукупності основних значень, які існують тільки в англійській мові для відображення неповторних особливостей культури народу-носія цієї мови.

РОЗДІЛ 2
ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ “ENGLAND” У ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ ТА ПАРЕМІЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1 Джерела та методика відбору фактичного матеріалу

Концепт може бути представлений у мові як окремими лексемами, так і стійкими словосполученнями, фразеологічними одиницями; реченнями (синтаксичні концепти). Концепт має багатошарову організацію, яка виявляється за допомогою аналізу мовних засобів його репрезентації, які уточнюють та розвивають його зміст; їх джерелами є словникові дефініції, фразеологізми, паремії.

Для аналізу вербалізація концепту “England” у фразеологізмах та пареміях англійської мови обрано три словники: “The Oxford Dictionary of Idioms” (укладач J. Siefring), «Англо-український фразеологічний словник» (укладач К. Баранцев) та “The Oxford Dictionary of Proverbs” (укладач J. Speake). У вказаних джерелах відібрано та проаналізовано 190 одиниць фактичного матеріалу, в якому відображено концепт “England”.

У зв’язку з багатогранністю феномену концепту відсутній єдиний підхід до методики його дослідження, проте можна виділити метод когнітивно-семантичного аналізу.

Лінгвокогнітивний аналіз оперує мовою як об’єктом дослідження, причому завдання, що постають у різних галузях когнітивної лінгвістики, варіюються: від розширеного вивчення мови з використанням когнітивного категоріально-термінологічного інструментарію до цілеспрямованого моделювання змісту та організації окремих концептів як елементів національної свідомості (концептосфери).

Аналіз семантики мовних одиниць, що репрезентують певний концепт, відкриває можливості для розуміння змісту цього концепту як ментальної репрезентації.

Метод когнітивно-семантичного аналізу передбачає, що лінгвокогнітивне дослідження змісту значень передбачає перехід до змісту концептів через спеціальний етап опису – когнітивну інтерпретацію. Когнітивна інтерпретація є необхідною стадією семантико-когнітивного аналізу, без якої дослідження обмежується лише сферою лінгвістичної семантики [Полюжин 2015]. Семантико-когнітивний підхід у лінгвокогнітивному дослідженні демонструє, що дослідження, яке починається «від мови – до концепту», є найбільш обґрунтованим, і аналіз мовних засобів забезпечує найбільш прямий і ефективний спосіб ідентифікації характеристик концептів та їх моделювання.

Для вивчення особливостей репрезентації концепту “England” найбільш релевантним є дослідження в синхронному аспекті із залученням сталих виразів різних типів, при цьому особливий інтерес становлять фразеологізми та паремії англійської мови.

Аналіз фразеологізмів та паремій англійської мови дозволяє сформувати класифікацію лексичних одиниць, які відображають концепт “England”, й поділені на 3 групи:

- фразеологізми та паремії, які за змістом віддзеркалюють національну культуру та історію;

- топоніми (ойконіми, урбаноніми, макротопоніми);

- антропоніми.

Група фразеологізми, які відображають концепт “England”, складається з трьох підгруп.

1. Фразеологізми можуть відображати концепту “England” через національну культуру нерозчленовано, комплексно.

2. Фразеологізми можуть відображати національну культуру розчленовано, тобто окремими одиницями.

3. Фразеологізми здатні віддзеркалювати національну культуру за допомогою прототипів.

Втілення концепту «Країна» загалом і концепту “England”, зокрема, в англійській мовній картині світу тісно пов’язане з відносинами між людьми у народі й у зв’язку з цим виходить далеко за межі суто лінгвістичних проблем, оскільки відображає традиції, історію, вірування, менталітет англійців, образи, ідеї, поведінку, які лежать в основі номінації, та відображає способи побудови внесених у лексичну одиницю концептів, відображаючи певні психолінгвістичні реальності.

2.2 Фразеологізми та паремії як репрезентанти концепту “England”

Як зазначено в теоретичній частині дослідження, фразеологізми – це стійкі вирази, які характеризуються своїм набором структурних, семантичних та функціональних особливостей.

Когнітивна структура концепту “England” в англійських фразеологізмах є складною і багатогранною ментальною одиницею, яка відображає національно-культурну специфіку англомовного світосприйняття. Вона формується на основі історичного досвіду, культурних реалій, стереотипів та асоціацій, пов’язаних із цією країною.

Основні компоненти когнітивної структури концепту “England”, які об’єктивуються у фразеології англійської мови, відображають тематичні аспекти:

– географічні та природні асоціації: фразеологізми відображають положення, кліматичні особливості, ландшафт тощо;

– національні символи та стереотипи: сталі образи та символи, які асоціюються з Англією;

– історичні події та державний устрій: фразеологізми відображають ключові моменти історії, монархію, правову систему, політичну культуру тощо;

– соціальні норми та поведінка: фразеологізми відображають певні риси національного характеру, такі як стриманість, ввічливість, дотримання традицій, моральність тощо.

Національно-культурна цінність фразеологізмів, які відображають концепт “England”, складається з трьох складових.

1. Фразеологізми можуть відображати концепту “England” через національну культуру нерозчленовано, комплексно, тобто усіма компонентами фразеологічних одиниць (далі – ФО), усім фразеологічним значенням. Переважно ФО такого типу не мають повних еквівалентів в українській мові, але мають народний колорит та відтінок архаїчності. Серед них у насамперед можна назвати ФО, що відображають традиції та звичаї:

“*a baker’s dozen*” (“*thirteen*”) – «*чортова дюжина*» [ODI];

“*good vine needs no bush*” – «*добре вино не потребує ярлика*» [ODI];

“*the apple of your eye*” – «*зіниця ока твого*» (У давньоанглійській мові ця фраза стосувалась зіниці ока, яку вважали кулястим твердим тілом; її почали використовувати як символ чогось цінного та пильного) [ODI];

“*the ball is in someone’s court*” – «*м’яч на вашій половині*» [ODI];

“*to be born in purple*” – «*народитися в королівській (або багатій) сім’ї*» [АУФС];

“*racy of the soil*” – «*яскрава, колоритна, виразна, характерна*» (про мову) [ODI];

“*black letter*” – “*старовинний англійський готичний шрифт*” [АУФС];

2. Фразеологізми можуть відображати національну культуру розчленовано, тобто окремими одиницями складу ФО:

“*a gentleman’s agreement*” – «*джентильменська угода*» [ODI];

“*one last penny*” – «*останній пенні, останні гроші*» [ODI];

“*crown colony*” – «*англійська колонія без самоврядування*» [ODI];

“*Downing Street*” – «*англійський уряд*» [АУФС];

“*not budge an inch*” – «*не поступитися ні на йоту, ні в чому не піти назустріч*» [ODI].

3. Фразеологізми здатні віддзеркалювати національну культуру за допомогою прототипів ФО, які лежать в їх основі. Ці генетично не пов’язані словосполучення, описуючи деталі повсякденного життя, культурних традицій, історичних подій тощо, слугують засобом передачі культурної специфіки:

“*have a green thumb*” – «*хороший садівник*» [ODI];

“*high tea*” – «*рання вечеря з чаєм*» [ODI];

“*the cups that cheer but not inebriate*” – «*напій, який звеселяє, але не п’янить*» (вираз був уперше вжитий англійським поетом У. Каупером у книзі “The Task”) [ODI];

“*don’t spoil the game*!” – «*не підведи*» (розм.) [АУФС];

“*ancient history*” – «*стара (давня) історія*» [ODI].

Прототипи фразеологізмів можуть розповісти про:

1) факти та історичні події:

“*as well be hanged (or hung) for a sheep as a lamp*” – «*якщо судилося бути повішеним за вівцю, то чому б не вкрасти водночас і ягня*» (відлуння старого англійського закону, за яким крадіжка вівці каралася смертною карою через повішення) [ODI];

“*the curse of Scotland*” – «*прокляття Шотландії, бубнова дев’ятка*» (карта названа так за схожістю з гербом графа Далрімпла Стейра, який викликав ненависть у Шотландії своєю проанглійською політикою) [ODI];

“*meet one’s Waterloo*” – «*остаточно зазнати поразки*» [ODI];

2) перекази та вірування:

“*have kissed the Blarney stone*” – «*бути підлабузником*» [ODI];

“*to believe one’s eyes*” – «*вірити своїм очам*» [ODI];

3) народні традиції та свята:

“*to wear one’s heart on one’s sleeve*” – «*виставляти напоказ свої почуття, душа навстіж*» (у давнину англійські лицарі традиційно носили на рукаві кольори своєї дами) [ODI];

“*All Fool’s Day*” – «*день жартівливих обманів / 1 квітня*» (день сміху в Британії) [ODI];

4) народну творчість (пісні, вірші, казки):

“*sing for one’s supper*” – «*відпрацьовувати борги, платити за милість*» (з пісні XVIII століття) [ODI];

“*a Simple Simon*” – «*простак*» (за іменем дійової особи у англійських дитячих віршах) [ODI];

“*Tom Thumb*” – «*малюк, карлик*» (з англійської народної казки) [ODI];

5) грошову систему:

“*be ten a penny*” – «*хоч греблю гати*» [ODI];

“*penny wise and pound foolish*” – «*скнара у дрібницях і марнотратний у великому*» [ODI];

“*to be penny wise and pound foolish*” – «*ризикувати великим заради малого*» [АУФС];

“*friend in court is better than a penny in purse*” – «*впливовий друг дорожче грошей*» [АУФС];

“*good pennyworth*” – «*вигідна угода*» [АУФС];

6) систему англійських мір (довжини, ваги та обсягу):

“*by inches*” – «*помалу*» [ODI];

“*under a bushel*” – «*потай, нишком, таємно*» [АУФС];

“*hide one’s light under a bushel*” – «*заривати свій талант у землю*» [ODI];

“*grain of wheat in a bushel of chaff*” – «*незначний наслідок після великих зусиль / могила мишу породила*» [етим. бібл.] [АУФС];

“*have smb. over a barrel*” – «*поставити когось у безвихідь*» [ODI];

“*barrel organ*” – «*шарманка*» [АУФС];

“*empty barrels make the most sound*” – «*порожня бочка гучить, а повна мовчить*» [АУФС];

“*make a pint measure hold a quart*” – «*зробити неможливе*» [ODI];

7) спортивні, азартні та дитячі ігри:

“*no great shakes*” – «*не дуже*» (буквально невелика кількість очок, які випали при грі в кубики) [ODI];

“*play fast and loose*” – «*подвійна гра*» [ODI];

“*fair play*” – «*справедливість, чесність, прямота / чесна, справедлива угода*» [АУФС];

“*ducks and drakes*” – «*тринькати, пускати за вітром*» [ODI];

“*snakes and ladders*” – «*успіхи та невдача*» [ODI];

8) реалії сучасного життя:

“*thumb a ride*” – «*голосувати, їхати автостопом*» [ODI];

“*go Scot-free*” – «*легко виплутатися, відкрутитися, не понести кари, залишитися безнаказаним*» [ODI];

“*read the Riot Act*” – «*наказати натовпу розійтися*» (з 1715 року у Великій Британії діє закон про охорону громадського спокою та порядку) [ODI];

“*John Barleycorn*” – «*Джон Ячмінне Зерно*» (уособлення віскі, пива та ін. солодових напоїв) [ODI].

У фразеологічному фонді англійської мови є кілька ФО з компонентом – власною назвою, яке в англійській культурі постає як соціально-культурний знак. Система особистих імен мови, яка сягає корінням у глибоку історію, несе на собі відбиток національної самосвідомості англійського народу і включається в національну картину світу. Англійські власні назви репрезентують концепт “England”, мають яскраву національно-культурну специфіку і є надзвичайно важливим джерелом не лише лінгвістичних, а й лінгвокраїнознавчих знань.

Наведемо приклади англійських фразеологізмів із компонентом «власна назва»:

1) ойконіми (назви міст і сіл):

“*to carry coals to Newcastle*” – «*везти щось туди, де цього і так достатньо*» [ODI];

“*dance the Tyburn jig*” – «*бути повішеним, закінчити життя на шибениці*» [ODI];

“*Tyburn tippet*” – «*петля*» [ODI];

“*Tyburn tree*” – «*шибениця*» [ODI];

“*Tyburn blossom*” – «*молодий злодій, юний правопорушник*» (Tyburn – місце прилюдних страт у Лондоні до 1783 р.) [АУФС];

“*London particular*” – «*жовтий лондонський туман*» [АУФС];

“*London season*” – «*лондонський сезон*» [АУФС];

“*London’s lungs*” – (часто ірон.) «*сади і парки Лондона та його околиць*» [ODI];

2) урбаноніми (назви внутрішньоміських об’єктів):

“*Fleet Street*” – англійська преса (на Фліт-стріт у Лондоні знаходяться редакції найбільших газет) [ODI];

“*Fleet-Street marriage*” – «*таємне одруження*» [АУФС];

“*Downing Street*” – «*уряд Великобританії*» (на Даунінг-стріт у Лондоні міститься офіційна резиденція прем’єр-міністра і міністерство закордонних справ) [ODI];

“*Harley Street*” – «*професія лікаря*» / «*медичні кола*» [ODI];

“*to be Queer Street*” – «*не мати грошей*» [АУФС];

“*in Queer Street*” – «*у біді, у скрутному становищі*» [АУФС];

“*Grub Street*” – «*літературна богема, дешевий бульварний журналізм*» (за назвою вулиці в Лондоні, на якій у XVII-XVIII ст. жили бідні літератори. Нині – Мілтон-стріт) [АУФС];

“*Grub-street hack*” – «*найманий писака, борзописець*» [АУФС];

“*Lombard Street*” – «*фінансовий центр Англії*» [АУФС];

“*Lombard Street to a China orange*” – «*ніякого порівняння, схожий, як сова на яструба, схожий, як свиня на коня*» [АУФС];

3) макротопоніми (назви великих географічних об'єктів):

"*to grin like a Cheshirecat*" – «*посміхатися на весь рот*» (Графство Чешир славилося своїм сиром, а клеймом фірми, яка виготовляла один із сортів чеширського сиру, була усміхнена котяча мордочка, у вигляді якої зображалися головки сиру) [ODI];

"*Prince of Wales*" – «*кронпринц, принц-спадкоємець*» [АУФС];

"*prince of Wales' feather*" – «*плюмаж з трьох страусових пер*» [АУФС];

"*Irish bull*" – «*очевидний абсурд, безглуздя*» [ODI];

"*Irish mantle*" – «*плед* або *ковдра*» *(*часто єдиний одяг бідняка-ірландця*)* [АУФС];

"*Irish stew*" – «*бульйон*» [АУФС].

Щодо антропонімів у ФО, то варто зазначити, що вони є складним спектром категорій імен. Антропоніми – власні назви людей: особисті імена, прізвища, родові імена, прізвиська, псевдоніми, криптоніми (приховані імена).

Зупинимося докладніше на індивідуальних та групових антропонімах, які репрезентують концепт "England".

Індивідуальні антропоніми:

"*the admirable Crichton*" – «*незрівнянний Крайтон, вчений, освічена людина*» [ODI];

"*clever Dick*" – «*молодець*» [ODI].

Групові антропоніми:

"*Dr. Jekyll and Mr. Hyde*" – «*доктор Джекілл і містер Хайд*», «*людина-перевертень*» [ODI];

"*Box and Cox*" – «*дві людини, які роблять щось по черзі, чергуються»* [ODI].

Фразеологічні одиниці з популярними англійськими чоловічими та жіночими іменами теж формують концептосферу "England". Так, найпопулярнішими іменами у XVIII ст. в Англії були чоловічі імена "*John*" («*бог-добрий*»), "*William*" («*шолом*») і "*Thomas*" («*близнюк*») та жіночі імена

“*Mary*” («*кохана*»), “*Elizabeth*” («*бог – моя присяга*») та “*Anna*” («*користь, витонченість*»). Із того ж століття прізвище отримало статус сучасного прізвища, яке, зазвичай, успадковується в Англії від батька. У XIX ст. популярними чоловічими іменами стають “*John*”, “*William*” та “*James*” («*загарбник*»), а жіночими – імена “*Mary*”, “*Helen*” («*факел*») та “*Anna*”:

“*from John-o’-Groats to Land’s End*” – «*із одного кінця Великобританії в другий; від півночі – до півдня*» [АУФС];

“*John Bull*” – «*типовий англієць*» [АУФС];

“*John* (або *Tom*) *Long the carrier*” – «*людина, котра зволікає доставку чогось*» / «*тільки за смертю посилати*» [АУФС];

“*John o’ Groats (House)*” – «*північ Шотландії*» [АУФС];

“*John o’ Nokes and John o’ Styles*” – «*прості люди*» [АУФС];

“*Johnny Newcomer*” – «*новачок*» [ODI];

“*Jack of all trades*” – *1)* «*майстер на всі руки*»*; 2)* «*людина, яка береться за все, але нічого не вміє робити*» [ODI];

“*Jack in office*” – «*чиновник, бюрократ*» [ODI];

“*Jack out of office*” – «*чиновник не при ділі; звільнений із роботи*» [ODI];

“*Joseph’s coat*” – «*барвистий, багатий одяг; почесний одяг*» [етим. бібл.] [АУФС] та інші.

Що стосується жіночих імен, то варто наголосити на відносній нечисленність їх вживання у фразеологічних одиницях англійської мови:

“*Pretty Fanny`s way*” – «*примхи, чудасії, навіжені витівки*» [ODI];

“*The Black Maria*” – «*тюремна карета*» [ODI];

“*Bloody Mary*” – «*тюремна арештантська машина*» [АУФС].

Лексема “Country” через фразеологізми відображає концептосферу країни, держави, спільної території англійців:

“*across country*” – «*навпростець*»*;* «*найкоротшим шляхом*» [АУФС];

“*black country*” (тж. “*the Black Country*”) – *«чорна країна»,* «*кам’яновугільний та металургійний райони Англії*» (Стаффордшир та Йоркшир) [АУФС];

“*broken country*” – «*пересічена місцевість*» [АУФС];

“*captain’s country*” – «*командирське приміщення*» [АУФС];

“*country at large*” – «*вся країна*» [АУФС];

“*country cousin*” – «*провінціал, сільський житель, котрий вперше приїхав у місто*» (звідси «*country-cousinship – небажана спорідненість*») [АУФС];

“*country house*” – «*дача*» [АУФС];

“*country seat*” – «*маєток, помістя*» [АУФС];

“*every country has its customs*” – «*що край – то звичай*»; «*у всякім подвір’ї своє повір’я*» [АУФС];

“*mother country*” – «*Старий Світ, Англія, метрополія*» (стосовно до колоній); 2) «*батьківщина, вітчизна*» [АУФС];

Нечисленну кількість ФО формує лексема “British”, яка інтерпретує національну ідентичність і символи:

“*British lion*” (або “*Lion*”) – «*британський лев*» (лев – національна емблема Англії) [АУФС];

“*British warm*” – «*коротка шинель на хутрі*», «*кожух*» [АУФС].

Очевидно, основною характеристикою ФО, які відображають концепт “England” є певна образність. Вона інтерпретує особливості культури англійського народу і акумулює його досвід та традиції, тому образи, які лежать в основі фразеологічних одиниць, мають національно-культурну специфіку. Тобто національна специфіка ФО через концепт “England” і похідні концептосфери має величезний когнітивний потенціал для вивчення традицій, засад англійської етнічної спільності. По перше, описуючи світ, вони спрямовані на розвиток суб’єкта, по друге, інтерпретуючи і оцінюючи навколишній світ, вони безпосередньо впливають нього, викликаючи суб’єктивне щодо нього ставлення.

Отже, аналіз національної семантики фразеологічних одиниць, які відображають концепт “England”, дає можливість отримати інформацію про історію розвитку народу, про існуючий менталітет нації, про наявність духовної сторони життя і т.д.

Національно-культурні особливості фразеологізмів з досліджуваним концептом, як показує аналіз, складаються в результаті взаємодії ряду факторів життєдіяльності народу – носія мови: історичних, економічних, соціально-політичних, культурних тощо і виражають емоційно-оцінне ставлення народу, яке склалося історично, до тих чи інших історичних фактів і явищ.

Розгляд фактичного матеріалу, представленого фразеологізмами в англійській мові, в аспекті концепту “England” дозволяє констатувати: на тлі існування загальнолюдських принципів життєдіяльності, моральних засад, загальнолюдського мислення в англійській мові є деякий набір основних значень, які існують тільки в англійській мові як відображення неповторних особливостей культури народу-носія цієї мови.

Більшість англійських національних особливостей пов’язані з системою виховання. Англійська система виховання будується за принципом стриманості. Відмінною та важливою рисою англійської ідентичної можна вважати невибагливість як наслідок суворого виховання. Звідси і відома англійська стриманість, прагнення приховати емоції, зберегти обличчя. Єдине, що може вивести з себе англійця, – це гамірна поведінка інших. Ще однією важливою складовою англійської ідентичності є прагнення до недосказаності, применшення всього, що так чітко виражено англійським словом “*understatement*”.

Англійські паремії дуже різноманітні за змістом і охоплюють усі сторони життя англійського народу. Зазначимо, що гіперконцепт англійської національної ідентичності є ієрархічно організованою багаторівневою концептуальною системою, що об’єктивується в пареміях різноманітністю мовних форм.

Англійський національний характер є результатом найбагатшої історії країни, її традицій, звичок поведінки; він є водночас відображенням особливостей її клімату, природи, географічних особливостей. Описати

англійський характер непросто, насамперед, через те, що він досить суперечливий і парадоксальний.

Одна з головних рис англійців – консерватизм. “*Keep thing seven years and you will find a use for it*” – «*тримай річ сім років і знайдеш їй застосування*»: говорить англійське прислів’я. Найяскравіший і відомий приклад консерватизму – традиції англійської монархії, які все ще трепетно зберігаються. Англійці сприймають королівську сім’ю як гарант традицій та соціальної стабільності, що допомагає зберегти національну ідентичність та зміцнити почуття націоналізму. Це підтверджують такі прислів’я та приказки:

“*Kings have long arms / hands, many ears and many eyes*” – «*у королів довгі руки, багато вух і багато очей*» [ODP];

“*The King never die*” – «*король ніколи не помре*» [ODP];

“*The King’s word is more than another man’s oath*” – «*слово короля важніше за клятву іншого*» [ODP];

“*a King’s chaff is worth more than other men’s corn*” – «*королівська полова коштує більше, ніж зерно інших людей*» [ODP];

“*The King can do no wrong*” – «*король не може зробити нічого поганого*» [ODP];

“*A cat may look at a king*” – «*кіт може дивитися на короля*» [ODP].

Стереотипне уявлення про британців включає також такі риси як самоконтроль та самовладання. Британці мужні, вони завжди тримають себе в руках у будь-якій ситуації: у радості та горі, в успіху та невдачі. Вважається, що чим краще людина володіє собою, тим вона гідніша:

“*When angry, count a hundred*” – «*коли злишся, порахуй до ста*» [ODP];

“*He is not fit to command others that cannot command himself*” – «*той, хто не може керувати собою, не здатний командувати іншими*» [ODP];

“*Anger and haste hinder good counsel*” – «*гнів і поспіх заважають добрим порадам*» [ODP];

“*A little knowledge is a dangerous thing*” – «*мало знань – небезпечна річ*» [ODP].

Багато в чому саме завдяки цій рисі національного характеру вважається, що британці – великі майстри недосказаності:

“*Least said, soonest mended*” – «*мало сказано, швидко полагоджено*» [ODP];

“*Speech is silver but silence is gold*” – «*слово – срібло, а мовчання – золото*» [ODP];

“*no wisdom like silence*” – «*немає більшої мудрості, ніж мовчання*» [ODP];

“*First think, then speak*” – «*спочатку думай, а потім говори*» [ODP];

“*He knows much who knows how to hold his tongue*” – «*хто тримає язик за зубами, той знає багато*» [ODP];

“*Keep your mouth shut and your ears open*” – «*тримай язик за зубами, а вуха відкритими*» [ODP].

Насправді англійці рідко говорять про те, що думають, але це не означає, що вони нещирі. Часто причина такої поведінки – толерантність до чужої думки:

“*So many men, so many minds*” – «*скільки людей, стільки й думок*» [ODP];

“*It takes all sorts to make a world*” – «*щоб створити світ, потрібні всілякі речі*» [ODP];

“*Tastes differ*” – «с*маки різні*» [ODP];

Британці увійшли в історію як спритні підприємці, енергійні та невтомні у винаході способів стати багатими. Тому англійські паремії радять:

“*Strike while the iron is hot*” – «*куй залізо, поки воно гаряче*» [ODP];

“*A penny saved is a penny gained*” – «*зекономлена копійка – виграна копійка*» [ODP];

“*Take care of the pence and the pounds will take care of themselves*” – «*бережи пенси, а фунти подбають про себе*» [ODP];

“*Money begets money*” – «*гроші породжують гроші*» [ODP];

“*Money doesn’t grow on trees*” – «*гроші на деревах не ростуть*» [ODP];

“*Never send a boy to do a man’s job*” – «*ніколи не посилай хлопця виконувати чоловічу роботу*» [ODP];

“*you pays your money and you takes your choice*” – «*як ти платиш, так ти й робиш свій вибір*» [ODP];

“*a moneyless man goes fast through the market*” – «*людина без грошей швидко рухається по ринку*» [ODP].

Без працьовитості та старанності не буде нічого: ні добробуту, ні визнання у суспільстві, ні самоповаги. Лінощі і ледарство в очах більшості англійців з давніх-давен виглядають чи не основною вадою, а праця і старанність – головними чеснотами:

“*A rolling stone gathers no moss*” – «*котистий камінь не збирає моху*» [ODP];

“*As you saw so you reap*” – «*що посієш, те й пожнеш*» [ODP];

“*Never put off till tomorrow what you can do today*” – «*ніколи не відкладай на завтра те, що можеш зробити сьогодні*» [ODP];

“*A lazy sheep thinks its wool heavy*” – «*лінива вівця вважає, що її вовна важка*» [ODP];

“*An idle brain is the devil’s workshop*” – «*лінивий мозок – майстерня диявола*» [ODP];

“*No pains, no gains*” – «*немає болю, немає успіхів*» [ODP];

“*He that will thrive, must rise at five*” – «*той, хто процвітатиме, мусить встати о п’ятій*» [ODP];

“*Success has many fathers, while failure is an orphan*” – «*успіх має багато батьків, а невдача – сирота*» [ODP];

“*If it ain’t broke, don’t fix it*” – «*якщо не зламано, не лагодь*» [ODP];

“*Diligence is the mother of good luck*” – «*старанність – матір удачі*» [ODP];

“*The customer is always right*” – «*клієнт завжди правий*» [ODP];

“*England’s difficulty is Ireland’s opportunity*” – «*труднощі Англії – це можливості для Ірландії*» [ODP];

“*Great minds think alike*” – «*великі уми мислять однаково*» [ODP];

Для добропорядного британця дуже важливе визнання у суспільстві. Таке тематичне поле теж відображено в пареміях:

“*A good name is better than riches*” – «*добре ім’я краще за багатство*» [ODP];

“*A good name is sooner lost than won*” – «*добре ім’я швидше втратити, ніж завоювати*» [ODP];

“*As good be an addled egg as an idle bird*” – «*так само добре бути й несправленим яйцем, як і лінивою пташкою*» [ODP];

“*Believe nothing of what you hear, and only half of what you see*” – «*не вір нічому з того, що чуєш, і лише половині того, що бачиш*» [ODP];

Варто зазначити, що особливий прихований англійський гумор – одна з найдивовижніших і найвідоміших рис англійського національного характеру. Повсякденне спілкування мешканців туманного Альбіону пронизане всюдисущим гумором, іноземці помічають це миттєво. Посміятися з себе нічого не варте англійцю:

“*He is not laughed at that laughs at himself first*” – «*не сміються над тим, хто спочатку сміється над собою*» [ODP].

Ще одна особливість британців, яка відома всьому світу і часто ставить у глухий кут іноземців – це постійні розмови про погоду. Остання дійсно займає не останнє місце у житті британців. Різні дослідники по-різному оцінюють «вагомість» такого спілкування, одні вважають, що це не більше ніж тема для розмови, коли немає про що поговорити, інші вважають що це своєрідна форма мовного етикету, запрошення до спілкування:

“*The morning sun never lasts a day*” – «*ранкове сонце ніколи не світить цілий день*» [ODP];

“*When it rains pottage you must hold up your dish*” – «*коли йде дощ з юшки, ти мусиш тримати свою тарілку*» [ODP];

“*Small rain lays great dust*” – «*дрібний дощ провокує великий пил*» [ODP];

“*A foul morning may turn into a fair day*” – «*похмурий ранок може перетворитися на погожий день*» [ODP].

Завдяки деяким англійським прислів’ям і приказкам можна передбачити прогноз погоди:

“*Clear moon, frost soon*” – «*ясний місяць, скоро заморозки*» [ODP];

“*Clouds going in different directions*” – «*bad weather coming, probably hail – хмари рухаються в різних напрямках – наближається негода, ймовірно, град*» [ODP];

“*A year of snow, a year of plenty*” – «*рік снігу – рік достатку*» [ODP];

“*Rainbow in the morning gives you fair warning*” – «*веселка вранці дає слушне попередження*» [ODP];

“*When the stars begin to huddle, the earth will soon become a puddle*” – «*коли зірки почнуть тулитися, земля скоро перетвориться на калюжу*» [ODP].

Британський етикет – один із найскладніших аспектів життя Туманного Альбіону для чужоземців. Чемність та тактовність – ще одне тематичне поле англійських паремій:

“*Fair words break no bones*” – «*гарні слова не зламають кісток*» [ODP];

“*Soft fire makes sweet malt*” – «*м’який вогонь створює ніжний солод*» [ODP];

“*All doors open to courtesy*” – «*усі двері відчинені для ввічливості*» [ODP];

“*civil denial is better than a rude grant*” – «*проста відмова краща, ніж груба допомога*» [ODP].

Британці надзвичайно сильно прив’язані до своєї країни та до дому. Для них немає більш улюбленого, більш затишного місця, ніж власний дім, в якому вони можуть усамітнитися від усіх тягарів та турбот навколишнього світу. Кожен британець мріє про будинок, маючи на увазі не міську квартиру, а саме приватний заміський будинок, з садом. Цю прихильність відобразили такі вислови:

“*An Englishman’s house is his castle*” – «*дім англійця – його фортеця*» [ODP];

“*East or West, home is best*” – «*Схід чи Захід, дім – найкращий*» («*в гостях добре, а вдома краще*») [ODP];

“*There is no place like home*” – «*немає місця кращого за дім*» [ODP];

“*Home is where the heart is*” – «*дім там, де серце*» [ODP];

“*Every dog is a lion at home*” – «*кожен собака вдома – лев*» [ODP];

“*The wider we roam, the welcome home*” – «*будь-кому мила своя сторона*» [ODP];

В англійській лінгвокультурі існують поняття про соціальну важливість феномена гостинності. Гостинність сприймається як інструмент розширення соціальних контактів та підтримки громадського порядку. Специфіка полягає у деталізації найменування аспектів гостинності, високим ступенем ритуалізованості етикетних взаємодій у процесі гостинності.

Аналіз пареміологічної системи англійської мови дозволив нам виділити кілька тематичних груп, в яких відображається англійська гостинність у гідному прийомі, тактовному зверненні, привітності, хлібосольстві, які відповідають наступним виразам:

“*Please, do me the honour, be so good as to enter the house, you are most welcome*” – «*будь ласка, зробіть мені честь, будьте ласкаві увійти до будинку, ласкаво просимо*» [ODP];

“*Hospitality is one of form of worship*” – «*гостинність – це одна з форм поклоніння*» [ODP];

“*Hospitality making your guests feel like they’re at home, even if you wish they were*” – «*гостинність: щоб ваші гості відчували себе як удома, навіть якщо ви хочете, щоб вони були вдома*» [ODP];

“*The best way to find yourself is to lose yourself in the service of others*” – «*найкращий спосіб знайти себе – це втратити себе у служінні іншим*» [ODP];

“*Money is like a guest: it comes today, leaves tomorrow*” – «*гроші – як гість: вони приходять сьогодні, йдуть завтра*» [ODP];

“*A merry host makes merry guests*” – «*у веселого господаря й веселі гості*» [ODP];

“*feast today and fast tomorrow*” – «*разом густо, разом пусто*» [ODP] та інші.

Аналіз паремій показав, що ключовим результатом концептуалізації прислів’їв та приказок в англійській мові є концептосфера гостинності, яка реалізує універсальні опозиції морально-етичного порядку та є одним із найважливіших концептів мовної свідомості та займає значне місце у фразеологічній системі англійської мови.

Ще одним значним пластом паремій, які відповідають англійській національній ідентичності є концептосфера добра – категорія моральності в англійській мовній картині світу, категорія ідеалу, яка спрямована на подолання роз’єднаності та нерозуміння між людьми, прищеплення суспільству високих ідей гуманізму та людинолюбства.

“*Forget injuries, never forget good*” – «*образи забудь, а добро пам’ятай*» [ODP];

“*The good is due*” – «*творити добро – це обов’язок кожного*» [ODP];

“*Men are more prone to revenge injuries than to requite good*” – «*люди схильні мстити за образи, ніж віддячувати за добро*» [ODP];

“*Well began is the good*” – «*гарний початок – половина справи*» [ODP];

“*One good deserves another*” – «*одна добра справа заслуговує на іншу*» [ODP];

“*All good must come to an end*” – «*щастя не завжди усміхається*» [ODP] та інші.

Очевидно, в англійській мовній картині світу концептосфера добра найчастіше асоціюється з добрими справами, вчинками, чеснотою, ніж з майном, вигодою або чимось негативним. Смислова насиченість цієї

концептосфери забезпечує підвищену комунікативну вагомість добра як специфіку англійської національної ідентичності.

Водночас смислова насиченість сімейних цінностей теж інтерпретує національну ідентичність, що проявляється в ще одному широкому концептуальному пласті англійських паремій:

"*Other things may change us, but we start and end with family*" – «*інші речі можуть змінювати нас, але починаємося і закінчуємося ми у сім'ї*» [ODP];

"*As the old cock crows, so does the young*" – «*як старий півень кукурікає, так і молодий робить*» [ODP];

"*There's a black sheep in every family*" – «*у кожній родині є чорна вівця*» [ODP];

"*Blood is thicker than water*" – «*кров густіша за воду, бо родинні зв'язки тісніші*» [ODP];

"*Every family has a goodness of mercy*" – «*милосердя є у кожній сім'ї*» [ODP];

"*Family is one of nature's masterpieces*" – «*сім'я – один із шедеврів природи*» [ODP];

"*good wife makes a good husband*" – «*у доброї дружини і чоловік добрий*» [ODP];

"*We never know the love of our parents until we become parents ourselves*" – «*нам не пізнати кохання своїх батьків, доки ми самі не станемо батьками*» [ODP];

"*Near and dear*" – «*своє ближче й миліше*» [ODP];

"*Children should be seen and not heard*" – «*діти треба, щоб було видно, але не чутно*» [ODP] та інші.

В пареміях англійської мови яскраво відображена значимість і цінність сімії, описані ролі дружини та чоловіка, наголошено на важливості мати дітей.

Із усього викладеного випливає, що англійська національна ідентичність надзвичайно багатогранна. Проте вона надзвичайно стабільна і дуже повільно піддається впливу часу.

2.3 Інтерпретація результатів аналізу

Аналіз лише малої частини англійських ФО із національною складовою підтверджує тезу про те, що ці фразеологізми є важливим джерелом історичної та культурологічної інформації про життя народу – носія мови та є засобом пізнання і засвоєння національно-культурних цінностей, накопичених історією народу, що дуже актуально на сучасному етапі. Фразеологічні одиниці, як відображають англійську національну ідентичність надають мовленню жвавості, образності та виразності, наголошують на конкретних аспектах картини світу англійців.

Ці ФО чітко інтерпретують менталітет мовної спільноти, сприйняття ним подій історії та сучасної дійсності.

Результати, отримані при дослідженні вербалізації англійської національної ідентичності через призму паремій, відображають:

1) двоїстий характер лексем концептосфери, зумовлений наявністю в їх семантиці логіко-понятійної та емоційної частин;

2) багатовимірність концептосфери, куди входять уявлення про саму англійську ідентичність, про англійськість, Англію та англійців;

3) багатоознаковість;

4) високу семіотичну щільність засобів маніфестації.

Аналізовані фразеологізми з концептом “England” мають понятійну, образну та аксіологічну складову, й відображають:

– факти та історичні події;

– перекази та вірування;

– народні свята і традиції;

– народну творчість;

– грошову систему;

– систему англійських мір;

– ігри різних видів;

– реалії сучасності.

Водночас концепт “England” репрезентовано в:

– ойконімах;

– урбанонімах;

– макротопонімах;

– антропонімах (індивідуальні, групові).

ФО з концептом “England” містять лексеми “Country”, “British”.

Національна ідентичність тих, хто розмовляє англійською мовою, відображена в пареміях, насамперед пов’язана з концептсферами консерватизму, гостинності, моральності, сімейних цінностей, працьовитості, старанності тощо. В англійських пареміях, дещо менше вербалізовані тематичні пласти «гроші-багатство» і «погода».

Очевидно, паремії є важливим фактором у вираженні ідентичності в англійській мові. У них вдалося зберегти самобутні риси мови та культури народу. Образи паремій описують ситуації та обставини, від народження людину аж до її смерті. Ідентичність найяскравіше проявляється у пареміології. Англійські паремії «увібрали» історію народу і відображають багатогранну специфіку мовної картини світу його представників.

Отже, концепт “England” постає як лінгвокультурний феномен, що функціонує в індивідуальній та колективній свідомості представників конкретного етносу, віддзеркалюючи ментальність, історію, культуру та досвід, отриманий індивідами в процесі діяльності та розвитку суспільства й зафіксований у мовній картині світу через призму фразологізмів і паремій.

ВИСНОВКИ

Багатогранність і комплексна сутність концепту як предмета наукового дослідження спричиняє труднощі у його дефініюванні, описі та класифікації, особливо в контексті лінгвістичних студій. Складність і поліаспектність концепту як об'єкта наукового аналізу зумовлює існування значної кількості трактувань цього терміну в лінгвістичній науці. Це в основному пояснюється самою природою концепту як структурно і змістовно різнобічного утворення, окремі характеристики якого можуть проявлятися на різних рівнях мовної системи, а також у перспективі аналізу різних соціокультурних та етноспецифічних вимірів.

Різноманітні тлумачення терміну «концепт» підкреслюють його дуалістичну сутність: з одного боку, як значення мовної одиниці (в лінгвістичній та культурологічній перспективах), а з іншого – як змістового аспекту знака, закоріненого в ментальності (когнітивна перспектива). Варто підкреслити, що подібна диференціація інтерпретацій поняття «концепт» є певною мірою конвенційною. Зокрема, когнітивний та культурологічний підходи до осмислення концепту не є абсолютно ізольованими: концепт, як ментальна конструкція в індивідуальній свідомості, є похідною концептосфери соціуму, отже, і культури. Водночас, концепт, як культурна одиниця, являє собою фіксацію колективного досвіду, що стає надбанням окремої особистості. Отже, відмінність між цими двома підходами полягає у векторі спрямованості відносно мовця: когнітивний підхід до концепту передбачає рух від індивідуальної свідомості до культури, тоді як культурологічний – рух від культури до індивідуальної свідомості.

Англійська фразеологія ілюструє втілення загальномовних семантичних категорій, таких як темпоральність, локальність, чисельність, мірність, інтенсивність, а також атрибути та стани об'єктів і суб'єктів. На додаток, семантика фразеологічної одиниці може містити загальнокультурні конотації, асоційовані з різними реаліями навколишнього середовища, що

лежать в основі формування фразеологічного образу. Фразеологізми переважно конструюються за допомогою метафор, значення яких походять зі сфер соціального життя, отже еволюція людської діяльності знаходить своє відображення у тематичних групах фразеологізмів. Дослідження паремій є важливим і актуальним, оскільки прислів'я та приказки репрезентують народне світобачення, об'єднане спільною культурою та когнітивною моделлю світу, ставлення до різноманітних явищ і проблем, узагальнюють в єдине ціле та образно оформлюють народні уявлення з різних питань. Отже, вивчення паремій тісно пов'язане з дослідженням культури, історії та мовної картини світу етносу.

Розуміння сенсових аспектів концепту "England" досягається шляхом аналізу лінгвістичних інструментів його репрезентації. Відтак, розширення семантичних шарів концепту "England" може бути представлено наступним чином. На початковому етапі відбувається його когнітивне осягнення, тобто встановлення відповідності між змістовим концептом і етимологічним джерелом (автентичним, вихідним значенням) відповідного терміну в свідомості. На другому етапі оформлюється іманентна форма слова – семантичне ядро концепту. Для англомовних реципієнтів даний шар змісту концепту існує імпліцитно, як фундамент, на якому постали та утримуються інші шари значень. На третьому етапі відбувається метонімічна конденсація образу "England", що, водночас, активізує становлення символічного значення терміну.

Для аналізу вербалізація концепту "England" у фразеологізмах та пареміях англійської мови обрано три словники: "The Oxford Dictionary of Idioms" (укладач J. Siefring), «Англо-український фразеологічний словник» (укладач К. Баранцев) та "The Oxford Dictionary of Proverbs" (укладач – J. Speake). Для вивчення особливостей репрезентації концепту "England" найбільш релевантним було дослідження в синхронному аспекті із залученням сталих виразів різних типів, при цьому особливий інтерес становили фразеологізми та паремії англійської мови.

Головною особливістю ФО, які репрезентують концепт “England”, є їх виразна образність. Вони інтерпретують культурні особливості англійської спільноти та акумулюють її досвід і традиції, отже, образи, які є фундаментом цих фразеологізмів, мають національно-культурну своєрідність. Безумовно національна специфіка ФО через концепт “England” та пов’язані з ним концептосфери володіє значним когнітивним потенціалом для дослідження традицій та основ англійської етнічної групи. По перше, відображаючи реальність, вони сприяють розвитку особистості; по друге, інтерпретуючи та оцінюючи навколишню дійсність, вони прямо впливають на неї, формуючи суб’єктивне ставлення.

Національна ідентичність англійців, яка проявляється в пареміях, тісно пов’язана з такими концептуальними сферами, як консерватизм, гостинність, доброзичливість, сімейні цінності, працелюбність, старанність тощо. У пареміологічному фонді англійської мови тематичні блоки «фінанси-багатство» і «погода» представлені меншою мірою. Безсумнівно, паремії відіграють значну роль у вираженні ідентичності в англійській мові. Вони сприяють збереженню унікальних рис мови та культури нації. Пареміологічні образи охоплюють широкий спектр ситуацій та обставин людського життя, від народження до смерті. Саме в пареміології національна ідентичність проявляється найвиразніше. Англійські паремії акумулюють історичний досвід народу Англії та відображають різноманітну специфіку мовної картини світу, властивої його представникам.

Концепт «Англія» постає як вербалізований феномен, який функціонує в індивідуальній та колективній свідомості носіїв мови, віддзеркалюючи їх ментальність, історію, культуру та набутий досвід, що зафіксований у мовній картині світу через призму фразеологічних одиниць та паремій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ажнюк Б. М. Англійська фразеологія в культурно-етичному висвітленні. Київ : Наукова думка, 1999. 134 с

2. Андрусь А. Ф. Деякі аспекти концептуального аналізу мовних одиниць. *Буковинський журнал*. Чернівці, 2008. Вип. 2. С. 254–262.

3. Антонова О. К. Структура концепту та способи його вербалізації. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур*. Київ, 2010. Вип. 11. С. 10–13.

4. Балашова С. С. Сучасне розуміння концепту. *Актуальні проблеми германської філології в Україні та Болонський процес : матеріали II Міжнародної конференції* (20–21 квітня 2007 року). Чернівці, 2007. С. 38–40.

5. Баран Я. А., Зимомря М. І. Теоретичні основи фразеології. Ужгород : Ужгородський державний університет, 1999. 176 с.

6. Бєлова А. Д. Мовні картини світу: принципи утворення та складові. *Проблеми семантики слова, речення та тексту : збірник наукових статей*. Вінниця, 2001. Вип. 7. С. 26–30.

7. Врублевська Т. В. Концепт та суміжні термінологічні одиниці: поняття, лексичне значення, стереотип. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2014. Вип. 7. С. 16–19.

8. Городецька О. В. Національно-марковані концепти в британській мовній картині світу XX століття : автореф. ... дис. канд. філол. наук : 10.02.04. Ужгород, 2003. 21 с.

9. Гуменюк І. І. Phraseological equivalents with color names in English and Ukrainian languages. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* Серія: Германістика та міжкультурна комунікація. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020. № 2. С. 108–114.

10. Давиденко А. О. Концепт «FAMILY» як один з основних в англійській лінгвокультурі. *Вчені записки Таврійського національного університету, Серія: Філологія. Журналістика*. Том 32 (71) № 1 Частина 1, 2021. С. 177–181.

11. Денисова С. П. Картина світу та суміжні поняття в зіставних дослідженнях. *Проблеми зіставної семантики : збірник наукових праць*. Київ, 2005. Вип. 7. С. 9–15.

12. Загнітко А. Класифікаційні типології концептів. *Лінгвістичні студії*. 2010. Вип. 21. С. 12–21.

13. Космеда Т. А. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки : монографія. Львів : ЛНУ ім. і. Франка, 2000. 350–356 с.

14. Комар Л. Фразеологія як наука та її предмет дослідження. *Молодь і ринок*. 2011. № 3. С. 128–132.

15. Кравченко Т. В. Сім'я і сімейні цінності у Великій Британії : історія і сучасність. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. Київ, 2015. Вип. 19 (1). С. 299–309.

16. Кушнерик В. І., Гуменюк І. І. Структурно-граматичні особливості фразеологічних одиниць із колоративами в англійській мові. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*: Філологічні науки. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2019. Випуск 48. С. 180–185.

17. Лисиченко Л. А. Лексико-семантичний вимір мовної картини світу : монографія. Харків : Вид. група «Основа», 2009. 191 с.

18. Лисиченко Л. А. Структура мовної картини світу. *Науково-теоретичний журнал*. Вид-во Інституту мовознавства імені О. О. Потебні, Українського мовно-інформаційного фонду НАН України. Київ, 2004. Вип. 5–6. С. 36–42.

19. Мельничук О. Інтерпретація концептів як художніх феноменів. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом*. Філологія, 2023. №2 (7). С. 52–57.

20. Моісеєнко К. М., Гудошник О. В. Британські традиційні цінності на сайті The Guardian. *Науковий журнал «Масова комунікація у глобальному та національному вимірах»*. ДНУ імені О. Гончара. Дніпро, 2019. Вип. 11. С. 82–87.

21. Нагорна О. О. Етнокультурні особливості семантики англійських фразеологізмів (на матеріалі британського варіанту англійської мови) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2008. 21 с.

22. Петрова Н. Д. Англійські фразеологічні одиниці з національно-культурологічним компонентом. *Іноземна філологія*. Вип. 110. Київ, 1997. С. 40–50.

23. Полюжин М. М. Поняття концепт та його структура. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Луцьк, 2015. Вип. 4. С. 212–222.

24. Полюжин М. М. Типологія й аналіз концептів. *Науковий журнал «Актуальні проблеми романно-германської філології та прикладної лінгвістики»*. Чернівці, 2010. С. 80–89.

25. Плотнікова Н. В. Поняття «концептосфера» та «концепт» у сучасній лінгвістиці. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2020. Т. 31(70), № 1(1). С. 91–96.

26. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя : Прем'єр, 2008. 332 с.

27. Саєвич І. Г. Картина світу і модель світу в лінгвістичних студіях. *Мова і культура*. Київ, 2012. Вип. 15, Т. 7. С. 93–99.

28. Сіденко Н. Поняття фразеологічної усталеності: ґенеза розвитку. *Лінгвістика*. 2015. Вип. 23. С. 30−36.

29. Скаб М. Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери : монографія. Чернівці : Рута, 2008. 560 с.

30. Скобнікова О. В. Вербальна репрезентація концепту «FAMILY». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Одеса, 2017. Вип. 30 (2). С. 49–51.

31. Смаглій В. М. Аналіз особливостей англійських фразеологізмів і їхнього перекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер. : Філологія. 2015. №17. Том 2. С. 76–78.

32. Слухай Н. В. Сучасні лінгвістичні теорії концепту як мовно-культурного феномену. *Мовні і концептуальні картини світу: збірник наукових праць.* Київ : Логос, 2002. №7. С. 462–470.

33. Стасюк Т. В. Методика змістовного структурування концепту. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія».* Миколаїв, 2014. Вип. 209. Т. 221. С. 98–102.

34. Хорошун О. О. Концепт як основне поняття когнітивної лінгвістики. *Вісник Житомирського державного університету*. Житомир, 2010. Вип. 49. С. 158–161.

35. Шевченко О. М. Поняття концепту у сучасній перекладознавчій парадигмі. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Філологія. 2021. Вип.48, т. 4. С. 128–132.

36. Abel B. English idioms in the first language and second language lexicon : A dual representation approach. *Second language research.* 2003. Vol. 19, N. 4. P. 329–358.

37. Armstrong S. L. What some concepts might not be. *Cognition*. 1999. Vol. 13(3). P. 263–308.

38. Blanchard K., Root Christine. For Your Information. Reading and Vocabulary Skills. DVD Guide. N.Y. : Pearson Education, Inc., 2007. 177 p.

39. Brown G. Introduction. Being British : the search for the values that bind the nation. Edinburgh and London, 2009. 288 p.

40. Cacciari C., Corrardini P., Ferlazzo F. Cognitive and Personality Components Underlying Spoken Idiom Comprehension in Context. *An Exploratory Study*. 2018. URL: https://www.researchgate.net/publication/324876401.

41. Colson J. Cross-linguistic phraseological studies: An Overview. Phraseology : An interdisciplinary perspective. Edited by Sylviane Granger and Fanny Meunier. Amsterdam : John Benjamins, 2008. 423 p.

42. Collier P. England and the English – from an American Point of View. Legare Street Press, 2023. 442 p.

43. Cornell S., Douglas H. Ethnicity and Race : Making Identities in a Changing World, 2nd edition. Pine Force Press, 2007. XXI, 311 p.

44. Cowie A. Phraseology : Theory, Analysis, and Applications. Oxford University Press, 1998, 272 p.

45. Černyševa I. Aktuelle Probleme der deutschen Phraseologie. *Deutsch als Fremdsprache*. 1984. Heft 1. P. 17–22.

46. Fox K. Watching the English. The Hidden Rules of English Behaviour. London : Hedder, 2005. 424 p.

47. Granger S. Phraseology: An interdisciplinary perspective. Amsterdam : John Benjamins, 2008. 423 p.

48. Kecskes I. Language, Culture, and Context. In : The Routledge Handbook of Language and Culture. Routledge, 2014. 522 p.

49. Ledger F. Fiona's Very Large Handbook of Englishness. London : Lidane Press, 2006. 79 p.

50. Liu D., Mo Q. Conceptual Metaphors and Image Schemas : A Corpus Analysis of the Development of the On Track/Off Track Idiom Pair. *Journal of English Linguistics*. 2020. Vol. 48, N. 2. P. 137–165.

51. Munday J. Introducing Translation Studies. Theories and Applications. *Old Testament Essays*. 2012. Vol. 25(2). P. 421–454.

52. Parker I. Discourse Analysis : the to the Text. Introduction. Publications, 1997. 270 p.

53. Paxman J. The English: a portrait of a people. Cambridge : Overlook Books, 2000. 309 p.

54. Phillips T. Fair play : it's what we're about. *Being British : the search for the values that bind the nation.* Edinburgh and London, 2009. P. 197–207.

55. Piirainen E. Chapter Eleven Widespread Idioms in Europe and beyond: The Lesser-Used European Languages and the 'Lexicon of Common Figurative Units. *Phraseology in Multilingual Society*, p. 156. UK : Cambridge Scholars Publishing. 2014.

56. Sela T., Panzer M., Lavidor M. Divergent and covergent hemispheric processes in idiom comprehension : the role of idioms predictability. *Journal of neurolinguistics,* 2017. Vol. 44. P. 134–146.

57. Quick A. English Things to Do. Old Street Publishing Ltd, 2013. 226 p.

58. Yan C. The culture turn in translation studies. *Open Journal of Modern Linguistics*, 2014. T. 4. №. 04. P. 487–494.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

59. Мартинюк. А. П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики. *Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*. Харків, 2012. С. 38–41.

60. Англійські прислів'я та приказки: збірник / пер. з англ. Ростислав Доценко; передм. Н. Жлуктенко. Київ : Дніпро, 1980. 172 с.

61. Дубенко О. Ю. Англо-американські прислів'я та приказки : посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів. Вінниця : Нова книга, 2004. 416 с.

62. Селіванова О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2011. 293 с.

63. Ayto J. Idioms. *Encyclopedia of language & linguistics*. 2006. P. 518–521.

64. Hornby A. S. Oxford Advanced Learners Dictionary of Current English. Oxford: Oxford University Press, 2007. XII. 1780 p.

65. Seidl J., Mc. Mordie, W. English Idioms Text. 5th edition. Oxford University Press, 1996. 267 p.

66. Spears R. A. Dictionary of American Idioms and Phrasal Verbs. N. Y. : The McGraw-Hill Companies, Inc., 2005. 1098 p.

67. Wilkinson P. R. A thesaurus of traditional English metaphors. London : Routledge, 1993. 490 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

68. (АУФС) Англо-український фразеологічний словник. English-Ukrainian Phrase-Book: близько 30000 фразеол. виразів / уклад. К. Т. Баранцев. 2-ге вид., випр. Київ: Знання, 2005. 1056 с.

69. (ODI) The Oxford Dictionary of Idioms. Ed. by Judith Siefring. Oxford University Press, Second edition. 2004. 352 p.

70. (ODP) The Oxford Dictionary of Proverbs. Ed. Jennifer Speake. Oxford : Oxford Univ Pr., 2004. 625 p.

ДОДАТОК А

Перелік фразеологізмів і паремій, які вербалізують концепт “England”

1) a baker’s dozen (thirteen) – чортова дюжина

2) good vine needs no bush – добре вино не потребує ярлика

3) the apple of your eye – зіниця ока твого

4) the ball is in someone’s court – м’яч на вашій половині

5) to be born in purple – народитися в королівській (або багатій) сім’ї

6) racy of the soil – яскрава, колоритна, виразна, характерна (про мову)

7) black letter – старовинний англійський готичний шрифт

8) a gentleman’s agreement – джентильменська угода

9) one last penny – останній пенні, останні гроші

10) crown colony – англійська колонія без самоврядування

11) Downing Street – англійський уряд

12) not budge an inch – не поступитися ні на йоту, ні в чому не піти назустріч

13) have a green thumb – хороший садівник

14) high tea – рання вечеря з чаєм

15) the cups that cheer but not inebriate – напій, який звеселяє, але не п’янить

16) don’t spoil the game! – не підведи (розм.)

17) ancient history – стара (давня) історія

18) as well be hanged (or hung) for a sheep as a lamp – якщо судилося бути повішеним за вівцю, то чому б не вкрасти водночас і ягня

19) the curse of Scotland – прокляття Шотландії, бубнова дев’ятка

20) meet one’s Waterloo – остаточно зазнати поразки

21) have kissed the Blarney stone – бути підлабузником

22) to believe one’s eyes – вірити своїм очам

23) to wear one’s heart on one’s sleeve – виставляти напоказ свої почуття, душа навстіж

24) All Fool’s Day – день жартівливих обманів / 1 квітня (день сміху в Британії)

25) sing for one’s supper – відпрацьовувати борги, платити за милість

26) a Simple Simon – простак

27) Tom Thumb – малюк, карлик

28) be ten a penny – хоч греблю гати

29) penny wise and pound foolish – скнара у дрібницях і марнотратний у великому

30) to be penny wise and pound foolish – ризикувати великим заради малого

31) friend in court is better than a penny in purse – впливовий друг дорожче грошей

32) good pennyworth – вигідна угода

33) by inches – помалу

34) under a bushel – потай, нишком, таємно

35) hide one’s light under a bushel – заривати свій талант у землю

36) grain of wheat in a bushel of chaff – незначний наслідок після великих зусиль / могила мишу породила [етим. бібл.]

37) have smb. over a barrel – поставити когось у

38) barrel organ – шарманка

39) empty barrels make the most sound – порожня бочка гучить, а повна мовчить

40) make a pint measure hold a quart – зробити неможливе

41) no great shakes – не дуже (буквально невелика кількість очок, які випали при грі в кубики)

42) play fast and loose – подвійна гра

43) fair play – справедливість, чесність, прямота / чесна, справедлива угода

44) ducks and drakes – тринькати, пускати за вітром

45) snakes and ladders – успіхи та невдача

46) thumb a ride – голосувати, їхати автостопом

47) go Scot-free – легко виплутатися, відкрутитися, не понести кари, залишитися безнаказаним

48) read the Riot Act – наказати натовпу розійтися

49) John Barleycorn – Джон Ячмінне Зерно

50) to carry coals to Newcastle – везти щось туди, де цього і так достатньо

51) dance the Tyburn jig – бути повішеним, закінчити життя на шибениці

52) Tyburn tippet – петля (ODI);

53) Tyburn tree – шибениця (ODI);

54) Tyburn blossom – молодий злодій, юний правопорушник

55) London particular – жовтий лондонський туман

56) London season – лондонський сезон

57) London's lungs – 1) (часто ірон.) сади і парки Лондона та його околиць; 2) урбаноніми (назви внутрішньоміських об'єктів):

58) Fleet Street – англійська преса (на Фліт-стріт у Лондоні знаходяться редакції найбільших газет)

59) Fleet-Street marriage – таємне одруження

60) Downing Street – уряд Великобританії

61) Harley Street – професія лікаря / медичні кола

62) to be Queer Street – не мати грошей

63) in Queer Street – у біді, у скрутному становищі

64) Grub Street – літературна богема, дешевий бульварний журналізм

65) Grub-street hack – найманий писака, борзописець

66) Lombard Street – фінансовий центр Англії

67) Lombard Street to a China orange – ніякого порівняння, схожий, як сова на яструба, схожий, як свиня на коня

68) to grin like a Cheshirecat – посміхатися на весь рот

69) Prince of Wales – кронпринц, принц-спадкоємець

70) prince of Wales' feather – плюмаж з трьох страусових пер

71) Irish bull – очевидний абсурд, безглуздя

72) Irish mantle – плед або ковдра (часто єдиний одяг бідняка-ірландця)

73) Irish stew – бульйон

74) the admirable Crichton – незрівнянний Крайтон, вчений, освічена людина

75) clever Dick – молодець

76) Dr. Jekyll and Mr. Hyde – доктор Джекілл і містер Хайд, людина-перевертень

77) Box and Cox – дві людини, які роблять щось по черзі, чергуються

78) from John-o'-Groats to Land's End – із одного кінця Великобританії в другий; від півночі – до півдня

79) John Bull – типовий англієць

80) John (або Tom) Long the carrier – людина, котра зволікає доставку чогось; / тільки за смертю посилати

81) John o' Groats (House) – північ Шотландії

82) John o' Nokes and John o' Styles – прості люди

83) Johnny Newcomer – новачок

84) Jack of all trades – 1) майстер на всі руки; 2) людина, яка береться за все, але нічого не вміє робити

85) Jack in office – чиновник, бюрократ

86) Jack out of office – чиновник не при ділі; звільнений із роботи

87) Joseph's coat – барвистий, багатий одяг; почесний одяг;

88) Pretty Fanny`s way – примхи, чудасії, навіжені витівки

89) The Black Maria – тюремна карета

90) Bloody Mary – тюремна арештантська машина

91) across country – навпростець; найкоротшим шляхом

92) black country (тж. the Black Country) – «чорна країна», кам'яновугільний та металургійний райони Англії

93) broken country – пересічена місцевість

94) captain’s country – командирське приміщення

95) country at large – вся країна

96) country cousin – провінціал, сільський житель, котрий вперше приїхав у місто (звідси country-cousinship – небажана спорідненість)

97) country house – дача

98) country seat – маєток, помістя

99) every country has its customs – що край – то звичай; у всякім подвір’ї своє повір’я

100) mother country – Старий Світ, Англія, метрополія (стосовно до колоній); 2) батьківщина, вітчизна

101) British lion (або Lion) – британський лев

102) British warm – коротка шинель на хутрі, кожух

103) Keep thing seven years and you will find a use for it – тримай річ сім років і знайдеш їй застосування

104) Kings have long arms / hands, many ears and many eyes – у королів довгі руки, багато вух і багато очей

105) The King never die – король ніколи не помре

106) The King’s word is more than another man’s oath – слово короля важніше за клятву іншого

107) a King’s chaff is worth more than other men’s corn – королівська полова коштує більше, ніж зерно інших людей

108) The King can do no wrong – король не може зробити нічого поганого

109) A cat may look at a king – кіт може дивитися на короля

110) When angry, count a hundred – коли злишся, порахуй до ста

111) He is not fit to command others that cannot command himself – той, хто не може керувати собою, не здатний командувати іншими

112) Anger and haste hinder good counsel – гнів і поспіх заважають добрим порадам

113) A little knowledge is a dangerous thing – мало знань – небезпечна річ

114) Least said, soonest mended – мало сказано, швидко полагоджено (ODP);

115) Speech is silver but silence is gold – слово – срібло, а мовчання – золото

116) no wisdom like silence – немає більшої мудрості, ніж мовчання

117) First think, then speak – спочатку думай, а потім говори

118) He knows much who knows how to hold his tongue – хто тримає язик за зубами, той знає багато

119) Keep your mouth shut and your ears open – тримай язик за зубами, а вуха відкритими

120) So many men, so many minds – скільки людей, стільки й думок

121) It takes all sorts to make a world – щоб створити світ, потрібні всілякі речі

122) Tastes differ – смаки різні

123) Strike while the iron is hot – куй залізо, поки воно гаряче

124) A penny saved is a penny gained – зекономлена копійка – виграна копійка

125) Take care of the pence and the pounds will take care of themselves – бережи пенси, а фунти подбають про себе

126) Money begets money – гроші породжують гроші

127) Money doesn’t grow on trees – гроші на деревах не ростуть

128) Never send a boy to do a man’s job – ніколи не посилай хлопця виконувати чоловічу роботу

129) you pays your money and you takes your choice – як ти платиш, так ти й робиш свій вибір

130) a moneyless man goes fast through the market – людина без грошей швидко рухається по ринку

131) A rolling stone gathers no moss – котистий камінь не збирає моху

132) As you saw so you reap – що посієш, те й пожнеш

133) Never put off till tomorrow what you can do today – ніколи не відкладай на завтра те, що можеш зробити сьогодні

134) A lazy sheep thinks its wool heavy – лінива вівця вважає, що її вовна важка

135) An idle brain is the devil's workshop – лінивий мозок – майстерня диявола

136) No pains, no gains – немає болю, немає успіхів

137) He that will thrive, must rise at five – той, хто процвітатиме, мусить встати о п'ятій

138) Success has many fathers, while failure is an orphan – успіх має багато батьків, а невдача – сирота

139) If it ain't broke, don't fix it – якщо не зламано, не лагодь

140) Diligence is the mother of good luck – старанність – матір удачі

141) The customer is always right – клієнт завжди правий

142) England's difficulty is Ireland's opportunity – труднощі Англії – це можливості для Ірландії

143) Great minds think alike – великі уми мислять однаково

144) A good name is better than riches – добре ім'я краще за багатство

145) A good name is sooner lost than won – добре ім'я швидше втратити, ніж завоювати

146) As good be an addled egg as an idle bird – так само добре бути й несправленим яйцем, як і лінивою пташкою

147) Believe nothing of what you hear, and only half of what you see – не вір нічому з того, що чуєш, і лише половині того, що бачиш

148) He is not laughed at that laughs at himself first – не сміються над тим, хто спочатку сміється над собою

149) The morning sun never lasts a day – ранкове сонце ніколи не світить цілий день

150) When it rains pottage you must hold up your dish - коли йде дощ з юшки, ти мусиш тримати свою тарілку

151) Small rain lays great dust – дрібний дощ провокує великий пил

152) A foul morning may turn into a fair day – похмурий ранок може перетворитися на погожий день

153) Clear moon, frost soon – ясний місяць, скоро заморозки

154) Clouds going in different directions – bad weather coming, probably hail – хмари рухаються в різних напрямках – наближається негода, ймовірно, град

155) A year of snow, a year of plenty – рік снігу – рік достатку

156) Rainbow in the morning gives you fair warning – веселка вранці дає слушне попередження

157) When the stars begin to huddle, the earth will soon become a puddle – коли зірки почнуть тулитися, земля скоро перетвориться на калюжу

158) Fair words break no bones – гарні слова не зламають кісток

159) Soft fire makes sweet malt – м'який вогонь створює ніжний солод

160) All doors open to courtesy – усі двері відчинені для ввічливості

161) civil denial is better than a rude grant – проста відмова краща, ніж груба допомога

162) An Englishman's house is his castle – дім англійця – його фортеця

163) East or West, home is best – Схід чи Захід, дім – найкращий (в гостях добре, а вдома краще)

164) There is no place like home – немає місця кращого за дім

165) Home is where the heart is – дім там, де серце

166) Every dog is a lion at home – кожен собака вдома – лев

167) The wider we roam, the welcome home – будь-кому мила своя сторона

168) Please, do me the honour, be so good as to enter the house, you are most welcome – будь ласка, зробіть мені честь, будьте ласкаві увійти до будинку, ласкаво просимо

169) Hospitality is one of form of worship – гостинність – це одна з форм поклоніння

170) Hospitality making your guests feel like they’re at home, even if you wish they were – гостинність: щоб ваші гості відчували себе як удома, навіть якщо ви хочете, щоб вони були вдома

171) The best way to find yourself is to lose yourself in the service of others – найкращий спосіб знайти себе – це втратити себе у служінні іншим

172) Money is like a guest: it comes today, leaves tomorrow – гроші – як гість: вони приходять сьогодні, йдуть завтра

173) A merry host makes merry guests – у веселого господаря й веселі гості

174) feast today and fast tomorrow – разом густо, разом пусто

175) Forget injuries, never forget good – образи забудь, а добро пам’ятай

176) The good is due – творити добро – це обов’язок кожного

177) Men are more prone to revenge injuries than to requite good – люди схильні мстити за образи, ніж віддячувати за добро

178) Well began is the good – гарний початок – половина справи

179) One good deserves another – одна добра справа заслуговує на іншу

180) All good must come to an end – щастя не завжди усміхається

181) Other things may change us, but we start and end with family – інші речі можуть змінювати нас, але починаємося і закінчуємося ми у сім’ї

182) As the old cock crows, so does the young – як старий півень кукурікає, так і молодий робить

183) There’s a black sheep in every family – у кожній родині є чорна вівця

184) Blood is thicker than water – кров густіша за воду, бо родинні зв’язки тісніші

185) Every family has a goodness of mercy – милосердя є у кожній сім’ї

186) Family is one of nature’s masterpieces – сім’я – один із шедеврів природи

187) good wife makes a good husband – у доброї дружини і чоловік добрий

188) We never know the love of our parents until we become parents ourselves – нам не пізнати кохання своїх батьків, доки ми самі не станемо батьками

189) Near and dear – своє ближче й миліше

190) Children should be seen and not heard – діти треба, щоб було видно, але не чутно.

SUMMARY

The presented paper is devoted to the analysis of such a topical problem as the verbalization of the concept “England” in the English language.

Object of research: the concept of “England” verbalized in English.

Subject of research: study of the representation of the concept of “England” in a wide range of linguistic units, primarily phraseological units and paremics.

Purpose of research: a thorough analysis of the concept of “England” and the means of its verbalization using English phraseological units and paremics.

To achieve the specified purpose of the study, it is necessary to solve the following tasks:

1) to investigate the concept of a concept as a unit of linguistics;

2) to characterize the features of phraseological units and paremias as units of verbalization;

3) to analyze the cultural and linguistic specificity of the concept “England”;

4) to describe the sources and methodology for selecting factual material;

5) to characterize phraseological units as representatives of the concept “England”;

6) to investigate paremias as a reflection of English national identity;

7) to interpret the results of the analysis.

Phraseological units, as they reflect the English national identity, give speech liveliness, imagery and expressiveness, emphasize specific aspects of the world picture of the English. These phraseological units clearly interpret the mentality of the speech community, its perception of historical events and modern reality. The results obtained in the study of the verbalization of the English national identity through the prism of paremias reflect: the dual nature of the lexemes of the concept sphere, due to the presence of logical-conceptual and emotional parts in their semantics; the multidimensionality of the concept sphere, which includes ideas about the English identity itself, about Englishness, England and the English; polysemy; high semiotic density of means of manifestation.

Thus, the conducted research allows us to conclude that the concept “England” occupies a significant place in the English linguistic worldview and is characterized by a high degree of cultural and semantic saturation. The analysis of phraseological units and paremias has demonstrated that they function as effective means of verbalizing national identity, preserving historical experience, cultural values, and social stereotypes of the English people.

Key-words*: concept, concept sphere, worldview, phraseology, paremia, verbalization, interpretation*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, _____ Черичанська Поліна Анатоліївна_____,
студент(ка) 2 курсу магістратури, форми навчання денна, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма Мова і література (англійська), адреса електронної пошти pollyc2618@gmail.com_____,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Фразеологічні та пареміологічні засоби актуалізації концепту ENGLAND в сучасній англійській мові» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ Черичанська Поліна Анатоліївна
(студент)